

Ўзбекистон Республикаси Халқ Таълими Вазирлиги
Муқимий номидаги Қўқон Давлат Педагогика Институтини

ПЕДАГОГИКА УКИТИШ МЕТОДИКАСИ
ФАНИДАН МУАММОЛИ МАЪРУЗАЛАР МАТНИ

Тузувчи: педагогика факультетининг
Катта укиувчиси:

Х Ниёзова

Қўқон – 2003 й.

КИРИШ

Маънавий жихатдан мукамал ривожланган инсонни тарбиялаш, таълим ва муорифни юксалтириш, миллий уйғониш гоёсини руёпга чиқарадиган янги авлодни вояга етгазиш давлатимизнинг энг муҳим вазифаларидан бири бўлиб ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тугрисида» ги қонун ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» да кадрлар салоҳиятини ошириш ва такомиллаштириш тарбиячи, уқитувчи, миллий оброъ этиборини қутариш, уқитувчи кадрларнинг касб ҳунарларга маънавий-маърифий, иқтисодий ва ҳуқуқий даражасини ошириш билан бирга янги турдаги урта махсус уқув юрти ҳисобланган, касб ҳунар ва педагогик коллежларида таълим бера оладиган педагогларни тайёрлаш масаласига алоҳида этибор қаратилган. Бу эса таълим тарбия муассасалари учун юқори малакали мутахассислар тайёрлаш масаласига янгича ёндашувга олиб келди.

Янги ёндашувлар педагогика фанининг объекти ва предметини янада кенгайтиради. Энди педагогика уқитиш методикаси фани фақат таълим-тарбия жараёнида назарий методик амалий таъминловчи фан эмас, балки қомил инсон шаклланиши ривожланишини таъминловчи фан ҳамдир. Шунинг учун «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» даги миллий таълим моделида шахсга кадрлар тайёрлаш тизимининг бош

Субъекти ва объект сифатига қаралган.

Энди педагогика уқитиш методикаси фани таълим тарбия жараёнининг ҳамма соҳаларини, жабҳаларини қамраб олмаса, у ўз ўзининг қомил инсон тарбиясидаги жуда катта имкониятларига эга бўлган асосий ижтимоий фан мавқеини эгаллай олмайди. Шунинг учун ҳам янги таълим қонунчилигида ва мутахассислар тайёрлаш миллий дастурида таълим ижтимоий иқтисодий ривожланишининг устивор йўналиши қилиб белгиланди.

Натижада педагогика уқитиш методикаси фани ҳақли равишда табиатнинг энг олий маҳсули ҳисобланган инсоннинг маънавий ахлоқий шаклланиши, унинг шахс сифатида ривожланиши қомил инсон бўлиб етишишини таъминлайдиган мутахассислик асосларини ургатувчи устивор фанлардан бирига айланди.

Халқ таълими тизиминг энг муҳим тормокларидан бири бўлган педагогика институтларини педагогика ва психология факультетларининг педагогика ва психология факультетлари турли соҳалар учун юқори малакали тайёрлайди. Факультетни тамомлаган ёшлар педагогика ва касб ҳунар коллежларида психологик уқитувчи, туман ва шаҳар халқ таълим бўлимларида методист ёки инспектор, махсус ёрдамчи мактабларда уқитувчи ёки тарбиячи психология марказларида мутахассис психолог бўлиб ишлашларидан ташқари, мактабгача тарбия педагогика коллежларида психология, мактабгача тарбия педагогикаси ва хусусий методика фанлардан даср беришлари мумкин.

Талабаларни уқитувчилик касбига тайёрлаш мақсадида уқув режасига «Касб ҳунар коллежларида педагогика фанларининг уқитиш методикаси» фани киритилган. Бу курс унча катта бўлмасада, талабаларни Педагогик касб ҳунар коллежларида ўқатадиган давлат амалиётларида ҳамда умумий уқитувчилик касбига тайёрлашда жуда катта назарий ва амалий аҳамиятга эгадир.

Лекин ўшбу курс юзасидан ўзбек тилида дарсликнинг йўқлиги ва қўлланмаларнинг қамлиги талабаларни ўқитишга катта қийинчиликлар тўғдирмоқда. Педагогика психология факультетлари тармогининг йил сайин кенгаётганлиги ҳам ўшбу муаммоли маъруза матнини тайёрлашга ундади. Муаммоли маъруза матнида асосий мавзуларнинг мазмуни қисқача баён қилиниши билан бирга амалий машғулотларининг ўқатиш бўйича методик маслаҳатлар ҳам берилган. Бундан ташқари педагогик коллеж уқитувчиларни ўқатадиган педагогик амалиётнинг мақсади вазифалари ва уни ташкил қилиш масалалари ҳам муаммоли маъруза матнида ўз аксини топган.

Муаммоли маъруза матнининг илова қисмида амалиётни талаба учун зарур бўлган айрим ҳужжатлар: дарс таҳлили, синф раҳбарининг маънавий-маърифий ишлар режаси,

педагогик амалиёт кундалиги, педагогик-психологик тавсифнома тузиш буйича талабага эсталик педамалиёт якуний буйича ёзма ҳисобот саволлари ва бошқалар ҳам берилган.

Муаммоли маъруза матни тузишда муаллиф педагогика институтларида, дарс бераётган айрим илгор уқитувчилар, Кукон, Наманган, Чуст, Буз педагогика коллежлари иш тажрибалардан унумли фойдаланди.

Ушбу муаммоли маъруза матни биринчи тажриба булганлиги учун айрим камчиликлар ва нуҳсонлардан холи эмаслиги табиий. Шу сабабли таклиф мулоҳазалирингизни кутамиз.

1 Мавзу: Педагогика уқитиш методикаси фанининг мақсади ва вазифалири.

Режа.

1. Педагогика фанининг уқитилишининг вазифалари, хусусияти
2. Педагогика фанининг бошқа фанлар билан алоқаси
3. Талабаларнинг уқувчилик касб маҳоратига таърлашда фанинг роли.

Таянч тушунчалар.

Педагогик назария, педагогик амалиёт, педагогик тизим педагогик маҳорат, илмий тадқиқот.

Педагогика фанларининг уқитиш услубияти фани педагогиканинг бир тармоғи бўлиб, уқитиш назариясининг алоҳида бир масалалари билан шугулланади. Бугунги кунда педагогика фанининг уқитилишида қандай муаммолар қуйиляпти? У уқитишнинг умумий қонунларини педагогика-психология фанлари тузими амалиётда қўллашнинг узига ҳос томонларининг тадқиқ этади. Ушбу курс педагогика коллежларида уқув-тарбия тизимини ташкил қилиш ҳақидаги фандир. У дидактиканинг умумий қонунлари болалар психологияси тарбия, тизимнинг қонунларига қараб иш қўлади. Ушбу курснинг вазифаси педагогика ва психология факультетлари талабаларининг педагогик лиъей ва коллежларда иш билан таништириш, шу билан бирга уқитувчилик касби учун керак бўладиган тегишли қўлиқма ва малақаларни эгаллашда уларга ердан беришдир. Талабалар уқитувчилик фаолиятига тайёрланар экан, улар булчак уқитувчи ва тарбиячиларни илмий назарий ва касбий жиҳатидан тайёрланишнинг мазмуни ва услубияти, махсус фанларни уқитиш тизимини яхши билишлари, уқув режа ва дастурий таҳлил қила олишлар, дарс ва дарсдан ташқари пайтларда амалга ошириладиган манавий-маърифий ишларнинг асослари, шу билан бирга уқитувчининг касбий ривожланишини таъминлайдиган услубий ишларнинг мазмуни ва ташкил қилиш йўллари хам эгаллаган бўлишлари лозим.

Педагогика уқитиш методикасини асосий моҳияти нималардан иборат? Педагогика уқитиш методикаси фанининг асосий мақсади педагогика институти талабаларини педагогика касб-ҳунар коллежларида ишлаш учун уқитувчи мураббийликка тайёрланишдир. Курснинг назарий қисми талабаларнинг педагогик ва касб-ҳунар коллежларида утқазадиган амалиёт билан узвий боғлиқ бўлиб уни урганиш жараёнида талабалар дарс уқиш усули услубиятини эгал қўйдилар, назарий материални амалиётга боғлай олишга педагогик масалаларни педагогика ва психология соҳасида амалга ошириладиган энг яхши илмий тадқиқот ишлари даражасида баён қилишга урганадилар.

Курснинг урганиш, уқитувчининг маърузаси, амалиёт машғулотларини утқазиш педагогика ва касб-ҳунар коллежларида дарс ва сифдан ташқари ишларни қўзатиш айрим адабиётларни мустақил урганиш ва амалий топшириқларни бажариш йўли билан амалга оширилади.

Курснинг энг муҳим вазифаларидан бири талабаларда уқитувчининг касбига муҳаббат уйғотишдир. Шунинг учун улар жамиятимизда уқитувчининг тутган урни ва роли, уқитувчининг касбини узига ҳос томонлари, уқитувчига ҳос булган энг муҳим ҳислатларни яхши билиб олишлари лозим. Уқитувчини касбий маҳоратини шакиллантиришда бу фаннинг аҳамияти нималарда акс этади? Шу муносабат билан

укитувчи узининг дастлабки маърузасидаёқ талабаларга уkitувчи ва унинг сифатлари хакида кенг тушунча беришлари лозим. Маълумки, уkitувчилик касби мамлакатимиздаги энг оброли ва хурматли касблардан биридир. Яхши уkitувчи уз билимини доимо ва астойдил ошириб боради, чунки бу уkitувчиларни уkitиш оркали тарбиялай олиш учун зарурдир. Педагогик билим ва малакаларни эгаллаш мураккаб жараендир. Шунинг учун уkitувчига узининг психология педагогика соҳасидаги ҳамда бу фанларни уkitиш услубияти соҳасидаги билимларини уз устида ишлаш йули билан тушинтириб бориш узидан ижодий фикрлай олиш қобилиятини ривожлантириш илгор тажрибаларни урганиш ва улардан ижодий фойдалана олиш билиш учун зарурдир.

Булажаак уkitувчилар ҳаётида мустиқил билим олиш ҳақиқатдан ҳам муҳим адабиётга эга: Шу муносабат билан уkitувчи курсини уkitиш жараёнида талабаларда мустиқил билим олиш малакаларини ҳам шакллантириб бориши лозим, бунинг учун курс билан бевосита боғлиқ бўлган энг янги педагогик ва услубият адабиётларни мустиқил уқиш, уkitувчилик амалиётидаги энг янги ва самарали тажрибаларни қўзатиш ва умумлаштиришга ҳам урганиб бориш лозим.

Педагогика фанининг уkitиш услубияти бошқа фанлар қаби, ҳамиша янгиликлар ва илгор тажрибалар асосида такомиллашиб, ривожланиб боради талаба илгор тажриба илмий ва услубий мунозаларда ҳабардор бўлиши лозим. Бунга улар «Халқ таълими», «Бошланғич мактаб» қаби педагогик журналларни мунозарали уқиб бориш туфайли эришиши мумкин. Маъризани чуқурроқ узлаштириш ва эсда қолдириш мақсадида талабаларга уқиган қитобдан нарсалар олиш, режа тузиш, маъруза матнлар ёқи қабиларни тавсия этиш мақсадга мувофиқдир.

Курснинг муҳим вазифаларидан яна бири педагогика ва касб-ҳунар коллежлари уkitувчиси ишининг хусусиятлари унинг шахсига қўлланадиган талабалар, уқув ва тарбиявий соҳада қиладиган ишлар ҳажми, малакасини ошириш йуллари хакида талабаларга билим беришда иборатдир.

Махсус фанларни уkitишлар услубиятининг узлаштириш талабалар учун анча қийин бўлиб ҳисобланади, чунки дарси, умумий назарий ва услубий жихатдан шундай ташкил қилиш керакки, у уқувчиларда илмий дунё қарашнинг шакллантириш асосий психологик педагогик тушинчалар ва қонуниятларни узлаштириш амалий қуниқма ва малакаларни ҳосил қилишга олиб қелсин. Шунинг учун курснинг урганиш жараёнида ҳозирги замон дарси ва унга қўйиладиган талабалар, дарсга тайёрланиш уни ташкил этиш ва утқизиш масалаларини ёритишга алоҳида эътибор бериш лозим. Шу муносабат билан талабалар касб-ҳунар коллежларида илгор уkitувчилар дарсини қўзатиш ва таҳлил қилишни, гуруҳдаги уртоқлари дарс беришни машқ қилишларини уюштириш лозим. Ҳозирги даврда уkitувчи меҳнати бир мунча мураккаблашди. Уни унча амал билан илмий ахборотларни тинимсиз уқиб бориши болаларда акселлераўиянинг қучайиш, уkitиш жараёнида техникадан фойдаланиш зарурияти тугилганлиги билан изохлаш мумкин. Юқорида санаб утилган амалларни ҳисога олган ҳолда ҳозирги замон утиш жараёнига қўшиладиган талабалар шу билан бирга урта педагогик маълумотини мутахассислар тайёрлаш учун берилган муддатнинг қисқалиги уқув тарбия ишларининг янада муқаммал шакл ва усулларни излашни талаб қилмоқда. Илмий ва услубий амалиётлар улар мунтазам топишиб бориш, илгор уқувчиларни дарсларини қўзатиш уқувчиларни мустиқил билим олиш вазифаларига жавоб берадиган уkitишнинг муаммоли ва матнлаштириш усуллари билан танишиш ҳозирги замон услубияти даражасига эришишнинг манбаларидир.

Курснинг энг муҳим вазифаларидан яна бири уқувчиларнинг ахлокий-эстетик тарбияси мазмуни, ва уни ташкил қилиш йуллари билан талабаларни таништиришдир. Бу иш касб-ҳунар коллежи уkitувчи меҳнатини энг муҳим томонларидан бирини ташкил этади. Мустиқил Республикасининг ёш фуқароларини тарбиялаш учун мутахассислар таёрлайдиган педагог ҳозирги замон педагогик билимларининг бера олиш малакаларига эга бўлиб қолмасдан, балки уқувчилар билан турли маънавий-марифий ишларни олиб бориш, уларда илмий дунёқараш қасбий сифатлар ва ҳақиртни шакллантиришни ҳам билиш лозим.

Педагогика уқитиш методикаси фанининг вазифаларига юқоридагилар билан бир каторда талабаларни педагогика касб-хунар коллежи коллежда олиб бориладиган ишларнинг ташкилий асослари, таълим беришнинг мазмуни педагогика коллежида олиб бориладиган дарс, уқув услубий ишлар уларнинг шакллари ва мазмуни билан топиштириш талабаларда ижодий қобилиятларини ривожлантириш уларни мустақил фаолият курсатишга ургатиш, уқитувчилик касбига таёрлаш ҳам қиради.

Илмий ва методик адабиётларни ўқиш илгор тажрибаларни аниқ мақсад асосида урганиш талабаларни тарбиявий ишларнинг мазмуни, шакли ва усуллари билан таништиради, бу ишни амалга оширишда гуруҳ раҳбарининг бекиёс ролини тушиниш уқувчиларда илмий дунёқараш барқарор эътиқод, ижтимоий ахлоқий қуникмаларини ҳосил қилиш имконини беради. Талабалар касб-хунар коллежи фаолиятининг бу муҳим томони жамоат ташкилотларининг етакчилигида бутун уқитувчилар жамоасининг фаол иштироки билан амалга оширишни билиб оладилар.

Педагогика ўқитишиш методикасини уқув масканларида ҳамда касб хунар-коллежларида қўллаш қандай фаолият орқали амалга оширилади? Педагогика ва касб-хунар коллежларида манавий-ахлоқий ва бадиий эстетик тарбияни тугри йўлга қўйиш учун адабий манбаларини урганиш ва бевосита қўзатиш туфайли ёшларнинг психологик ва индивидуал хусусиятларини чуқур урганиш лозим. Бу тарбиявий ишни тугри йўлга қўйиш учунгина керак бўлмай, балки қўлғусида тарбиячилик касби соҳасида тегишли билим ва тасаввур ҳосил қилиш учун ҳам зарурдир.

Педагогика ва касб-хунар коллежлари фаолияти билан танишар экан, талабалар ўз билимларини тарбия назарияси ва амалиёти билан доимо таққослаб боришлари, болалар психологияси педагогикаси ва хусусий методика фанларини чуқур, ҳар томонлама урганмасдан туриб яхши педагог бўлиш, уқувчилар қалбига йўл топа билиш, улар ўртасида обрўга эга бўлиш мумкин эмаслигини англаб етишлари лозим.

2-Мавзу: Касб-хунар ва педагогик коллежлар туғрисидаги Низом.

Режа.

1. Педагогик коллеж кичик мутахаси тайёрловчи бугиндир.
2. Педагоглар тайёрлашда педагогик коллежнинг ташкилий ва услубий масалалари.
3. Касб-хунар коллежлари таълим олдидagi долзарб вазифаси.

Таянч тушунчалар.

Мустақилликга эришгандан сўнг Республикамизда содир бўлаётган тўб ўзгаришлар жамият ҳаётининг барча соҳаларига дахлдор бўлиб қолди. «Касб-хунар коллежлари туғриси»да Низом қачон қабул қилинди? Жўмладан, ёш авлодга таълим-тарбия бериш қуникмалар ва малакалар билан қўроллантиришга эътибор қўчайди. Бир катор янги қонунлар, дастурлар қабул қилинди ва улар амалда жорий этила бошланди. Жўмладан, Ўзбекистон Республикаси «Қадрлар таёрлаш миллий дастури» асосида Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 13 март 204 сонли қарорига биноан «Касб-хунар коллежлари туғриси»да Низом қабул қилинди.

Педагогика билим юртлири туғрисидаги даслабки Низом 1961 йил 1 мартда қабул қилинган эди. Мана шу даслабки Низомда педагогика билим юртлирининг умумий қоидалари, уқитувчи ва уқувчиларнинг ҳуқуқ-борчлари, педагогик билим юртининг уқув фаолияти ва иш юритиши жараёнлар ўз аксини топган эди. «Касб-хунар коллежлари туғриси»да Низом неча бўлимдан иборат?

1998 йил 13 майдаги Вазирлар Маҳкамасининг 204 сонли қарорининг 2- иловасига мувофиқ «Касб хунар коллежлари туғрисидаги НИЗОМ» қабул қилинди.

Низом қўйидаги бўлимлардан иборат.

1. Умумий коидалар.
2. Урта махсус касб хунар таълимнинг мақсади ва вазифаларини ташкил этиш.
3. Касб хунар коллеждларида укувчилар қабул қилиш, таълим тарбия жараёни ташкил этиш мазмуни.
4. Педагогик кадрлар тайёрлаш қайта тайёрлиги ва малакасини ошириш.
5. Урта махсус касб хунар таълимини бошқариш.
6. Урта махсус касб хунар таълимини маблаг билан таъмирлаш ва унинг моддий техник таъминот.
7. Халқаро ҳамкорлик.

Умумий коидалар.

Умумий таълим негизидаги ўқитиш муддати 3 йил бўлган урта махсус касб хунар таълими узлуксиз таълим тизимининг мажбурий мустақил тури ҳисобланади, ҳамда «Таълим тугрисида» ги ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тугрисида» ги Ўзбекистон Республикаси 13 – қонунларига мувофиқ амалга оширилади. Урта махсус касб хунар таълими билим асослари чуқур урганишни танладик, касб хунар бўйича кичик мутахасис сифати мустақил амалий ишлаш учун кадрлар тайёрлашни таъминлайди.

Академик лиўейлар ва касб хунар коллежлари юридик шахс ҳисобланади. Қонунчиликда белгиланган тартибда ташкил этилади ва маскур низом асосида фаолият курсатади. Урта махсус касб хунар таълими муассасаси УСТАВИ Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси 1998 йил 5 январдаги 5- сон қарори билан тасдиқланган.

«Таълим муассасаси Уставини ишлаб чиқиш тартиби»га ҳамда маскур НИЗОМга мувофиқ ишлаб чиқарилади, таълимнинг бошқарилишининг ваколат давлат органи томонидан тасдиқланади ва маҳаллий давлат ҳокимият органлари рўйхатидан ўтказилади.

Урта махсус касб хунар таълимини мақсади, вазифалари ва уни ташкил этиш:

Касб хунар бўйича чуқуллаштирилган, табақалаштирилган, таълим бериш укувчиларнинг ўз қобилиятлари ва муойилликларига мувофиқ танланган касб хунар бўйича мутахасисликларини эгаллашни таъминлаш урта махсус касб хунар таълимини мақсади ҳисобланади. қуйидагилар урта махсус, касб хунар таълимнинг вазифаларидир.

- давлат таълим стандартлари доирасида умумий таълим ва касб хунар дастурларини бажариш:
- укувчиларнинг узлуксиз таълимнинг кейинги юбоскичида ўқишни давом эттириши.
- танлаган мутахасисликлар бўйича меҳнат фаолияти билан шугулланиши учун зарур ва етарли бўлган билимлар ҳамда касбга тайёрғалиги даражасини чуқурлаштириш:
- республика иқтисодиётининг малакали кичик мутахасис кадрларга бўлган ихтиёжини қондириш урта махсус касб хунар таълими, академик литўейларда касб хунар коллеждларида қундузги ўқиш шаклларида амалга оширилади.

Урта махсус касб хунар таълими муассасалари укувчилари ва ходимларининг ижтимоий қанолатлари уларни қўллаб қуваттлаш ва уларга бериладиган имтиёзлар қонун ҳужжатларига тегишли меъёрий ҳужжатларига, шунингдек таълим муассасаси уставига мувофиқ белгиланилади.

Урта махсус, касб хунар таълими муассасалари ҳудудларининг демографик ва географик шароитларини тегишли соҳа ва мутахасисларга бўлган маҳаллий ихтиёжларини ҳисобга олган ҳолда, укувчилар оиладан ўзлаштирмасдан имкони борича қўпроқ қамраб олиш шароитларидан қилиб чиқиб ташкил этади.

Академик лиўейларига ва касб хунар коллежларига укувчилар қабул қилиш.

Таълим тарбия жараёнини ташкил этиш ва унинг мазмуни.

Урта махсус, касб хунар таълим муассасаларига укувчилар қабул қилиш умумий урта таълим негизида мактабларнинг 9-синфнинг битирувчиларнинг якуний давлат аттестация ва умумий урта таълимни тугатишда улар томонидан олинган рейтинг курсаткичлари натижалари бўйича, уларнинг академик лиўейда ва касб хунар коллежида ўқиш йўналишини ихтиёрий равишда танлашини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади.

Академик лиўейларда ва касб хунар коллежларида умумий таълим ва касб хунар коллежлари III курсда амалга оширилади.

Урта махсус касб хунар таълими қундузги ўқиш шаклида амалга оширилади. Дарслар давом этиш муддати гуруҳларининг тулдирилиши, укувчиларни укув юкласи укув тарбиявий жараёнини мукаммалаштиришнинг бошқа масалалари урта махсус касб хунар таълими давлат стандартига мувофиқ белгиланилади.

Урта махсус касб хунар таълими дастурлари давлат таълим стандарти билан белгиланадиган бўлимлардан иборат.

Психик ва жисмоний камчиликли усмирлар учун урта махсус касб-хунар таълими, укув дастурлари таълимни бошқариш ваколатига эга бўлган давлат органлари томонидан соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот органлари билан биргаликда белгиланади.

Ўқиш сифати ва даражасини давлат таълим стандартига мувофиқлигини таъминлаш учун қуйидаги назорат тартиботларини ўтказиш назарда тутилади.

- жорий назорат
- оралик назорат
- якуний назорат

Бу бўлим 3. 10 қисдан иборат бўлиб, қолган қисмларда рейтинг баҳолаш тизими тугрисида фикрлар қелтирилган.

Педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларни малакасини ошириш.

Тегишли маълумотга, касб-қор таёрғарлигига ҳамда юксак ахлокий фазилатларга эга бўлган шахслар академик лиўейлар ва касб-хунар коллежларида педагогик фаолият билан шугулланиш ҳуқуқига эгадирлар.

Суд ҳукми билан педагогик фаолият билан шугуллиниш таъқиқланган шахслар бу ишга қўйилмайди.

Мутахасис малакасини ошириш учун қандай вазифаларни амалга ошириш лозим? Академик лиўейлар ва касб-хунар коллежларига профессор ўқитувчиларни муҳандис-педагогларни ишга қабул қилишга таълимни бошқариш давлат ваколатли органи белгиланган тартибда аттестация натижасига қўра амалга оширилади.

Академик лиўейлар ва касб-хунар коллежлари профессор ўқитувчилар ва муҳандис педагогларнинг укув педагогик юкласи Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. Академик лиўейлар ва касб-хунар коллежлари ўқитувчиларнинг вазифани вақтинчалик бажариб туриш тартиби Ўзбекистон Республикаси олий ва урта махсус таълим вазирлигининг меърий ҳужжатлари билан белгиланади.

Иш жараёнида ваколатли органлар томонидан академик лиўейлар ва касб-хунар коллежларининг профессор ўқитувчи ҳамда муҳандис педагоглари даврий аттестациядан ўтказилади.

Академик лиўейлар ва касб-хунар коллежлари маъмурият ўқитувчиси, муҳандис педагог кадрларнинг обро этибори ва ижтимоий мавқеини оширишга қаратилган ишларни амалга оширади.

Урта махсус касб-хунар таълимининг бошқарилиши.

Академик леўийлар ва касб-хунар коллежларига ташкилий, укув-услибий ва илмий раҳбарлик қилиш, давлат таълим стандартларини ишлаб чиқариш ва жорий этиш, укув-таълим ва касб-хунар дастурларини бир қиллаштириш, педагог кадрлар билан таъминлаш :

уларни тайёрлаш ва кайта тайёрлаш Олий ва урта махсус таълим вазирлиги, унинг худудий бошкармалари томонидан тармок вазирликлари, идоралар ва корхоналар билан биргаликда амалга оширилади.

Урта махсус касб-хунар таълими муассасасини директор бошкаради.

Урта махсус касб-хунар таълими ходимларининг ловозим, ҳуқуқлари ва мажбурятлари, раҳбарнинг ваколатлари ва функциялари конунчиликка тегишли меъёрий ҳужжатларга урта махсус касб-хунар таълими муассасасининг Уставига мувофиқ белгиланади.

Академик леъийлар ва касб-хунар коллежларида педагогика кенгашлари тузилади, улар таълим муассасаси директори ҳузуридаги укув тарбия жараёнини ташкил этиш, такомиллаштиришга кумаклашувчи коллегиал орган ҳисобланади.

Таълим муассасаларида вазифаларни ижро этувчи ҳокимият маҳаллий органлари вазирликлар идоралар, копаратўйлар, уюшмалар ва корхоналар жамоат ташкилотлари, жамгармаларнинг вакиллари уз ичига олувчи Ўзбекистон Республикаси конун ҳужжатларига ва мактаб Уставига мувофиқ иш олиб борувчи жамоатчилик бошқаруви органлари тузилиши мумкин.

Мулкчилик шаклидан ва идоравий бўйсуннишдан катий назар академик леъийлар ва касб-хунар коллежларини аттестатўйиядан утказиш ва аккредитаўия килиш Давлат тест марказий ҳузуридаги кадрлар тайёрлаш сифатини наҳорат килиш, педагогик кадрлар ва таълим муассасасини аттестатўйия бошқармаси томонидан амалга оширилади.

Урта-махсус касб-хунар таълимини маблаг билан таъминлаш ва унинг моддий техник таъминоти.

Урта махсус касб-хунар таълими муассасаси фаолияти таъминлаш амалдаги конунчиликка мувофиқ тарзда амалга оширилади.

Таълим муассасасининг молиявий маблаглари унинг тасарруфида булади, улардан конунчилик ва таълим муассасасининг Уставдаги вазифаларга мувофиқ фойдаланилади.

Давлат таълим муассасасининг моддий воситалари, бинолари, иншоатлари ва асбоб усқуналари унинг ҳужалик тасарруфида булади.

Таълим муассасаси белгиланган тартибда уз ишлари натижаларининг тезкор ва бухгалтерия ҳисобини амалга оширилади.

Халқаро ҳамкорлик.

Урта махсус касб хунар таълими муассасалари Ўзбекистон Республикасининг тегишли давлатлараро ва ҳукуматлараро битимлари,шунингдек таълим соҳасидаги идоралараро билимлар асосида халқаро ҳамкорликни амалга ошириш конунчиликка ва уставига мувофиқ узларининг вакалотларига кирувчи муассасалар бўйича жорий шериклик билан битимлар тузиш ҳуқуқига эгадирлар.

Мавзу: Касб-хунар педагогик коллежларининг ташкилий ҳуқуқий асослари.

Режа:

- 1.Касб-хунар коллежларида укувчиларнинг ҳуқуқ ва бурчлари.
- 2.Касб-хунар коллежлари тугрисидаги Низом.
- 3.Касб-хунар коллежлари бошқарув тузуми.

Таянч тушунчалари.

Низом, ҳуқуқ, бурч ташкилотчининг ҳуқуқий моддалар, бошқарув тизими.

Бугунги кунда Касб-хунар коллежларида укувчиларнинг ҳуқуқ ва бурчлари қайси ҳужжатда белгилаб қуйилган?

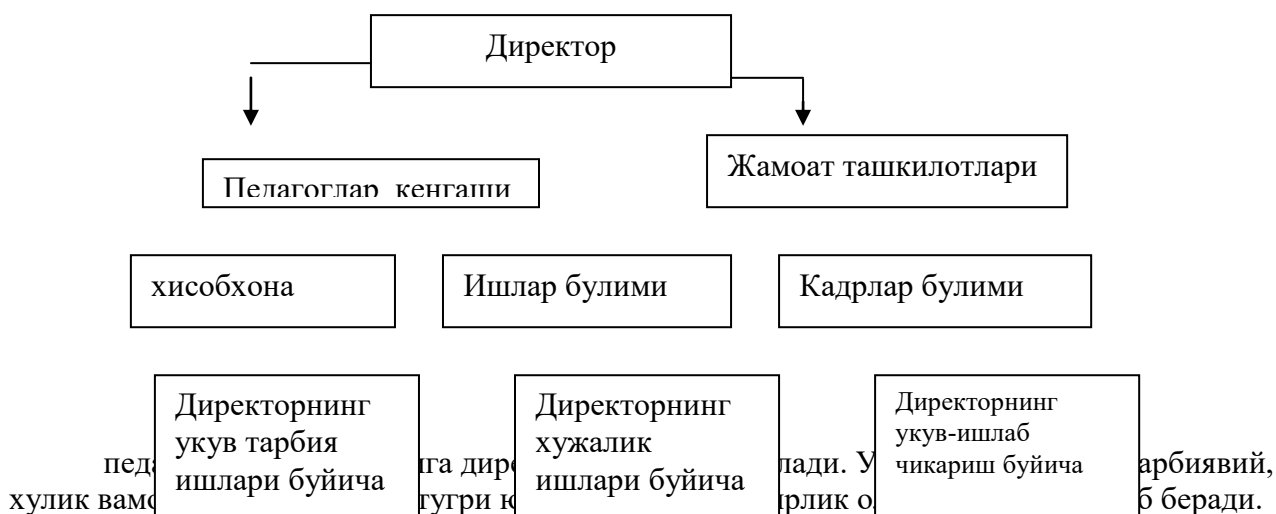
Педагогика ҳамда касб-хунар коллежининг булажак уқитувчиси унинг ташкилий, ҳукукий асослари шу жумладан билим юртини бошқариш тизими, уқитувчи ва уқувчилар ҳуқуқ ва вазифалари, уқув тарбия жараёнини ташкил қилишда оид чуқур назарий билимга эга бўлиши лозим. Шу муносабат билан талабалар «Касб-хунар коллежларининг Низоми»дан ташқари унинг устави билан ҳам танишадилар. Уставнинг «Умумий қоидалари» деб номланган 1-чи бўлимида таълим муассасасининг тулик номи, ўқиш шакли, муддати курсатилган бўлади. Бундан ташқари, таълим муассасаси ўз ҳаракатида Ўзбекистон Республикаси Конституциясига, қонунлари Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонларига, Республика ҳукуматининг қарорларига, Ўзбекистон Республикаси бошқа шерий ҳужжатларига ва уставига амал қилишлари курсатилгандир. Уставнинг 2-чи бўлимида педагогик коллежнинг мақсади, вазифалари, шунингдек Низомга мувофиқ коллежнинг мажбуриятлари ва ҳуқуқлари ҳақида гап боради.

Таълим олувчилар бўлимида эса уқувчиларнинг қабул қилиш, курсдан-курсга қучириш, уларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари баён қилингандир.

Уставнинг энг муҳим бўлимини «Уқув тарбиявий ва илмий услубий ишлар» ташкил этади. Ушбу бўлимга таълим жараёнининг мақсад ва вазифалари, давлат таълим стандартлари ва давлат талабаларини амалга оширишнинг таъминланиши киритилган. Билимларни назорат қилиш ва баҳолаш шакллари ва тартиби уқувчиларнинг тайёргарлик даражаси. Коллеж ишини ташкил этиш ва унинг иш тартиби, санитария-гигиена меъёрлари ва қоидаларига риоя қилиш:

Уқув ва амалий машғулотлар шартларига ва шакллари, уқув йили қанча давом этиши ва бошқа жиҳатлар ақс эттирилган. Бундан ташқари ушбу бўлимда таълим бериладиган тил таълим муассасасининг тарбиявий илмий-услубий ишлар ҳам курсатилган. Кейинги бўлимда уқув юртининг тарбиявий бўлиналари, уларнинг фойятини курсатиш тартиби ва шартлари санаб утилган.

Уставнинг педагогик ходимлар уқув тарбиявий бўлимда уқувчи ва ходимларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари батафсил санаб утилган. Уқувчининг ишга қабул қилиш тартиби, лавозимига тайёрлаш ва бушатиш қоидалари ҳам шу бўлимда курсатилган. Уставнинг навбатдаги бўлимида раҳбарият ва бошқарувнинг юқори органи, раҳбарнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, уни тайинлаш ва ишдан бушатиш тартиби курсатилган.

Устав бўйича директор зиммасига қуйидагилар юқлатилган.

____ педагогика коллежига уқувчилар қабул қилиш ва мутахассислар етиштириш бўйича давлат режаларининг бажаришини таъминлаш.

____ уқитувчилар, ёрдамчи педагог ва хужалик ходимларини таъминлаш ҳамда улардан тугри фойдаланиш.

___укув режаси ва дастурларининг тула бажарилишини уйиштириш ва назорат килиш.
___укувчиларнинг хар томонлама чукур билим олишларини ташкил этиш .
___дарс хамда якуний назоратлар жадвалини

-23-

тасдиқлаш ва уларнинг аник бажарилишини кузатиб бориш ;

___илмий назарий ва маданий оммовий ишларни куйилиш ва укувчилар иши сифатида тинмай ошириб бориш, коллежнинг укув-моддий базасини мустахкамлаш учун тегишли чоралар куриш молиявий ишларнинг тугри юритишни таъминлаш кабилар.

___Низом ва Уставга асосан педагогик коллежнинг юкори органи педагоглар кенгаши директор, унинг уринбосари, булим бошликлари фан комиссияларинг рахбари кутубхона мудири жамоат ташкилотларининг вакиллари таркибида тузилади. Хар бир укув йили учун кенгаш таркибини директор тасдиқлайди. Очик овоз бериш йули билан укув юрти кенгашининг доимий котиби сайланади. Хар 1 семестрда кенгаш камида 3 марта йигилади ва коллежлари хакида курсатмаларга оид тадбирларини мухокама килади ва бажариш йулларини белгилайди.

Педагогик коллежларда укув-тарбия жараёнидаги муаммолар нималардан иборат?

Педагогик коллеж фаолиятинг асосий кисмини, укув тарбия жараёнини ташкил килади. Буш ишга эса бевосита директорнинг укув тарбия ишларини буйича уринбосари рахбарлик килади. Директорнинг укув тарбия ишлари буйича уринбосарини директор тавсияси билан Республика Халк таълими вазирлиги томонидан тайинлиниди. У олий маълумотли, куп йиллик иш тажрибасига эга булган, укув тарбия жараёнини яхши биладиган киши булиши лозим. Директорнинг укув тарбия ишлари буйича уринбосари вазифасига дарс имтихон ва консултатуйялар жадвалларини тузиш ва бажарилишини назорат килиш умумий таълим ва махсус фан укувчилари гурух мураббийси, услубий кенгашлар лобаратория, кутубхона, услуб хонаси ва укв хоналарини фаолиятига рахбарлик килиш кабилар киради.

Директорнинг укув ишлаб чикариш ишлари буйича уринбосари эса укувчиларнинг амалий тайёргалиги учун жавоб беради. Укувчилар билан утказиладиган укув ва ишлаб чикариш амалиётларининг режасини тузиш амалиёт утказиш учун жойларни танлаш ва улар рахбарлар билан алока урнатиш амалиёт утказилаётган укувчилар фаолиятга рахбарлик килиш унинг вазифасига киради.

Директорнинг хужалик ишлари буйича уринбосари эса билим юртининг моддий базаси учун жавобгардир. У укув корпуси, укувчилар ётокхонаси ошхонасининг тартибли булишини, тозалигини кузатиб боради. Курилиш таъминлаш ишларининг боришига рахбарлик килади ва бошкалар.

Укитишнинг асосий шакли дарс хисобланади. Дарсинг бир канча ёрдамчи шакллари хам мавжуд. Укувчиларга бериладиган таълим амалиёт даврида хам амалга оширилади. Амалиётнинг барча турларидан утиш хам бир мажбурийдир. Укувчи йили кишки ва ёзги имтихон сессияси ва тартибларини уз ичига олган 2 семестерга булинади. Укувчиларнинг кучиш уларнинг семестрлар давомида фанлардан туплаган рейтинг баллари ва якуний назорат натижалари асосида булади. Гурухдаги укувчилар сони 25-30 кишидан иборат булади ва машгулотлар режа жадвали асосида уюштирилади.

Укииш муддати умумий таълим мактабларининг 9-синфини тамомлаганлар учун 3 йил килиб белгиланган. Узокдан келганлар ётокхона билан таъминланиши хам курстиб утилган. Уставнинг шу булимида педагогика коллежи укувчи хукуки ва вазифалари хам курсатилгандир. Жумладан, бепул билим олиш кутубхона, укув хоналари, спорт иншоатлари, эркин фойдалана олиш, фан тугаракларига катнашиш, бемор булганда санаторияларга йуланма олиш кабилар укувчиларнинг хукукидир.

Бугунги касб –хунар коллежи укувчисига куйилган талаб ва вазифалар нималардан иборат?

Укувчиларнинг энг мухим вазифалари куйидагилардан иборатдир.

А) барча дарсларга катнашиш

- Б) назарий билим ва амалий куникмаларни мунтазам ва пухта эгаллаш.
В)укув режаси ва дастурида кузда тутилган барча вазифаларни уз вакида бажариш.
Г) узининг илмий назарий ва маданий даражасини ошириб бориш.
Д)ижтимоий фойдали меҳнат ва билим юртининг ижтимоий ҳаётида фаол иштирок этиш
Е) билим юртининг ички тартиб - қоидаларига риоя қилиш, интизомли бўлишга интилиш
Ж) уқитувчи аудиторияга қирганда урнидан туриб саломлашиш, савол жавоб пайтида урнидан туриб гапириш ва руҳсат берилгандан сунг утириш, қуча – қуйда уқитувчиларга ва бошқа ходимлар билан саломлашиш, автобусларда катталарга жой бериш, қучада ва жамоат жойларида узини тута билиш, қамтар бўлиш.
З) талабалик гувоҳномасини ёнида олиб юриш ва эҳтиёт бўлиш.
И) машғулоти учун зарур уқув қуроллари ва ёзув анжомлари билан қелиш.

Яхши уқишгани ва намунали ҳулки учун уқувчини рағбатлантириш шакли ҳам УСТАВДА белгилаб берилган, қоидадан бузган талабаларга танбих бериш, гуруҳ ичида муҳокама қилиш, ҳайфсан бериш, ҳатто ҳайдалишгача қора қуриш Уставда қурсатилган.

Педагогика коллежи Низом ва Устав бўйича уз моддий базасига: уқув корпуси, уқувчилар ётоғи турли лабараториялар учун қинога, улар учун зарур жиҳозларга эгадир. Билим юртида ишлар бўлими, кадрлар бўлими, ҳисоб бўлими ва архив мавжуддир.

Уставни охириги бўлимида педагогик коллежни қушиб юбориш, бирлаштириш, бўлимни ажратиш ва қайта узгартириш ҳамда тугатиш тартиби ҳам қурсатилгандир.

4.Мавзу: Қасб-ҳунар ва педагогик коллежларида уқитишнинг мазмуни.

Режа:

1. Қасб-ҳунар коллежларидаги уқув режа
2. Қасб-ҳунар коллежларида уқув дастури
3. Педагогик амалиёт дастури.

Таянч тушунчалар.

Уқув режаси, уқув дастури, дарслиқлар, қуланмалар.

Қасб-ҳунар коллежларида таълимни мазмуни акс этирувчи ҳужжатларни аниқланг?

Педагогика қасб-ҳунар коллежларида таълим мазмуни давлат ҳужжати ҳисобланган уқув режаси, уқув дастурлари, дарслиқлар ва уқув қуланмаларида уз аксини топгандир.

1. Уқув режаси.

Педагогика ҳамда қасб-ҳунарларининг уқув режасида уқитилиши лозим бўлган уқув предметлари, уларга ажратилган соатлари ҳамда соатларнинг ҳафта қар ва симестирлар бўйича тахсимоти берилган. Бундан ташқари, уқув йилининг бошланинши ва тугаш муддатлари, татиллар, якуний назорат сессиялари ва педагогик амалиёт утқазиш муддатлари ҳам уқув режасида қатъий белгилаб берилган. Билим юртининг уқув режаси ҳам ҳар томонлама қуқир билим, қуқикма ва малақаларга эга бўлган урта педагогик урта маълумотли мутаҳасислар тайёрлашни назарда тутган ҳолда тузилгандир.

Уқув режаларига қандай давлат талаблари қуйилган?

Укув режаси-давлат хужжатидир. унга барча умумтаълим мактаблари сузсиз амал килади. Бу хужжатда синфлар буйича урғанилиши лозим булган укув фанлари ва шу фанлар учун ажратилган укув соатлари курсатилади. Бу хужжат педагогик коллежнинг ягона укув режаси ҳисобланиб, у олий ва урта махсус таълим вазирлиги томонидан тасдиқланади.

Укув режаси педагогика ҳамда касб-хунар коллежларига қабул қилинадиган укувчиларнинг маълумоти даражасини ҳамда уларни гоёвий-сиёсий педагогик психологик ва методик жиҳатдан тайёрлашни катъий ҳисобга олган ҳолда тузилгандир. У укувчиларга ҳар томонлама чуқур билим беришни назарда тутиш билан бирга, уларни келажакда уз касби буйича муофаккиятли ишлай олишлари учун керак буладиган тегаишли қуникма ва малакалар билан қуроллантиришни ҳам ҳисобга олгандир.

Укув режаси педагогика ва касб-хунар коллежига қабул қилинадиган талабаларнинг маълумоти даражасини ҳамда уларни гоёвий-сиёсий педагогик психологик ва методик жиҳатдан тайёрлашни катъий ҳисобга олган ҳолда тузилгандир. У укувчиларга ҳар томонлама чуқур билим беришни назарда тутиш билан бирга, уларни келажакда уз касби буйича мувафаккиятли ишлай олишлари учун керак буладиган тегишли қуникма ва малакалар билан қуроллантиришни ҳам ҳисобга олгандир.

Укув режа педагогика ва касб-хунар коллежига қабул қилинадиган талабаларнинг ҳам ҳисобга олгандир.

Масалан, касб-хунар коллежларининг мактабгача таълим йуналишида мужалланган ва Ўзбекистон Республикаси Олий ва урта махсус таълим вазирлиги томонидан 2001 йил август ойида тасдиқланган, укув режаси қуйидаги фан блокларини уз ичига олади:

1. Умумтаълим фанлари.
2. Мутахассислик фанлари
3. Амалий машғулотлар

Ушбу укув режаси буйича уқиш муддати 3 йил қилиб белгиланган, анашу давр мобайнида укув режаси буйича 4560 соат машғулат утқизилиши курсатилган бўлиб бу соат фан блоклари буйича қуйидагича тахсимланган.

___ умумтаълим фанлари - 1960
___ мутахассислик фанлари – 1519
___ амалий машғулотлар – 998

Укув режасидаги соатнинг каттагина қисмини умумтаълим фанлари давлат тилида иш юритиш ва нутқ маъданияти она тили ва адабиёт, рус тили, хорижий тил, тарих, шахс ва жамият, математика, информатика, физика, астронимия, кимё, биология, иқтисодий география. Жисмоний тарбия манавийт асослари, информатика технология, оила психологияси миллий истиклол гоёси: асосий тушунча ва тамоиллар, эстетика, Давлат ва ҳуқуқ Ўзбекистон қонститутига учун ажратилгандир. Бу фанларни уқитиш туфайли укувчилар ҳозирги замон фанларнинг асослари буйича даслабки билимларга эга бўладилар. Бу эса уларда дунёқарашнинг этоқоди шаклланишига катта ёрдам беради.

Укув режасида махсус фанларга алоҳида этибор бероган бўлиб соатлар фанлар буйича қуйидагича тахсимланган.

Мутахассисликка қириш.- 17
Мактабгача таълим педагогикаси – 170
Анатомия, Физиология гигиена – 109
Болалар адабиёти, ифодали уқиш – 142
Нутқ устириш назарияси ва методикаси логопедия-170
Болаларда математик тушунчаларни ривожлантириш назарияси ва методикаси-143
Расм буюм яшаш ва тасвирий фаолият методикаси-179
Табиатни билан таништириш методикаси-134

Музыка саводи, ритмика ва музыкага урганиш методикаси-160

Жисмоний тарбия назарияси ва методикаси-160

Ёзув ва уқишга ургатиш методикаси-52

УТВдан фойдаланиш методикаси-26

Укув режасида булажак касб эгаларининг амалий тайёргарлигига ҳам катта эътибор берилган бўлиб, жумладан устахонадаги амалий машгулот учун 150 соат, педагогик амалиётга 218 соат, ишлаб чиқариш адабиётига 218 соат, укув амалиётига 76 соат, дипломолди амалиётига 304 соат ажратилган. Режадаги укув ва ишлаб чиқариш амалиётига ёзда, педагогик амалиётини 5 семестрда ва диплом олди амалиётини эса 6 семестрда утқизиш кузда тутилган.

Касб-хунар коллежларида мутахассислик оид қандай фанлар уқитилади?

Педагогика ва касб-хунар коллежлари укув режаси булажак педагогнинг ҳар томонлама қамол топиш, укув юртининг маориф тузуми учун етук мутахассислар етиштириш соҳасидаги вазифаларни ҳисобга олиб тузилган. Бундан ташқари, у укувчини мактабдан ташқари тарбия муассасасида тарбиячи ва оилада мактабгача таълим уқитувчиси қилиб етиштиришни ҳам назарда тутди. Фанларни кетма-кетлиги ва изчиллиги ҳам укув режасида алоҳида эътибор берилган. Масалан мактабгача тарбия ёшидаги болалар психологияси, уларни индивидуал хусусиятларини билмай туриб уларни ҳар томонлама тарбиялаш мумкин эмас. Шунинг укув режасидаги психология билан педагогикани биргаликда урганиш кузда тутилган. Шунинг, нутқ устириш, расм, муиска фанларининг назарияси урганиб бўлганидан кейингина уларнинг методикаси уқитилади ва ҳоқоза.

Укув режасини тузишда фанлар ва уларнинг мавзувлари уртасидаги боғланишга ҳам алоҳида эътибор берилади. Масалан болалар анатомияси ва физиологияси қуйи курсларда болалар психологияси билан биргаликда урганилади. Методика фанлари ҳам мазмун жиҳатидан бир-бирига боғлиқ. Юқори курсда уларни ҳам биргаликда урганиш кузда тутилган.

Умумий ваи махсус педагогика фанларини уқитишга алоҳида аҳамият берилди. Мактабгача тарбия педагогикасини уқитишга укув режасида алоҳида эътибор берилган. Бу фанларни уқитиш учун ажратилган соатларнинг қуплигидагина эмас, балки курснинг биринчи семестридан бошлаб олтинчи семестригача урганилиши ва давлат имтиҳони билан якунланиши мисолида ҳам яққол қуришлари мумкин. Чунки педагогика курси булажак тарбиячининг мақсад ва вазифалари, мактабгача тарбия ёшидаги болаларни тарбиялаш усуллари укув юртида малага ошириладиган укув тарбия ишининг мазмуни, методи ва воситалари билан батафсил таништирадиган асосий фандир.

Укувчи етарли даражада амалий қуникма ва малақаларга ега бўлмасдан туриб яхши тарбиячи бўла олмайд. Шунинг учун укув режасида укувчиларнинг ясли ва боғчада утқазадиган педагогик амалиётга алоҳида эътибо беришидан ташқари махсус фанларнинг барчасида боғчада амалий машгулотлар утқизиш назарда тутилгандир. Укув режаси уз мазмунига қура таълимнинг гоъвий сиёсий йуналиши, илмийлиги системалилиги ва исчиллиги ҳамда назарияни амалиёт билан боғлаш тамойилларига тула жавоб беради. Укув режасида булажак мутахассиснинг қуникма малақаларини белгиладиган тавфиснома ҳам берилади.

Педагогика ва касб хунар коллежини таъминлаган ёш мутахассис педагогика тизимидаги махсус фанларни ва гигиенаси ясли ва боғча, ёшли болаларнинг анотомик – физиологик тузилишини ва психологик хусусиятларини улар билан амалга оширадиган таълим – тарбиявий ишлар мазмуни ва методикасини пухта эгаллаган бўлиши лозим.

Бундан ташқари у ҳозирги замон техника воситалар ва уқитиш методларидан тугри фойдаланган ҳолда боғчанинг турли курсларидан. Таълим – тарбиявий ишларни олиб бориш болаларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш уларга билим бериш, меҳнатга муҳаббат, маданий ҳулқ қуникмаларини шакллантириш йуларини ҳам билиш зарур. Шундай қилиб педагогика ва касб-хунар коллежининг укув режаси булажак педагогнинг ҳар томонлама етук киши бўлишига имқон беради.

2.Педагогик ва психологик укув дастурлари.

Хар бир алохида фан учун укув дастури тузилади.Дастур укув режага асосланади. Дастур укув режаси буйича ажратилган соат ва билим хажми., унинг тузилиши мавжуд.Жамиятнинг гоёвий сиёсий йуналишини узида акс эттирадиган давлат хужжатидир.Барча фанлар буйича укув дастури Ўзбекистон Республикаси Олий ва урта махсус таълим вазирлиги ёки Халқ таълими вазирлиги тасдиқлайди.

Укув дастурида фанлар буйича укувчиларга бериладиган илмий билим куникма ва малакаларнинг хажми белгилаб берилади.

Дастурда фаннинг мазмуни, мавжудлиги, кетма-кетлиги, изчиллиги билан ёритилади. Укув дастурида шу фан буйича укувчиларга берилиши лозим булган билим ва куникма малакалар кичик мавзуларда фойдаланиб, мавзу максоди қисқача изоҳланади.

Фаннинг максоди вазифасидан келиб чиққан ҳолда йуналишлари ажратилади. Улар бобларга бўлинади. Боблар катта -катта мавзуларга бўлиниб шу мавзу юзасидан укувчи қанақа билим куникма ва малакаларни ўзлаштириши лозим бўлса қисқача ифодаланиб берилади.

Ушбу мавзунинг урганишдан мақсад педагогика ҳамда касб -ҳунар коллеждларида асосий фан ҳисобланган педагогика ва педагогика тизимидаги махсус фанларни ҳамда психология курсларининг укув дастурларини чуқур таҳлил қилиш асосида талабаларга дастур унинг тузилиши ва мазмуни ҳақида чуқур билим беришдан иборатдир.

Педагогикаси курсининг урганиш орқали укувчилар назарий билимларини эгаллайдилар, таълим муассасарида ишлаш учун зарур бўладиган амалий қуринма малакаларга эга бўладилар. Шунинг учун махсус фанлар бўлажак ўқитувчиси педагогика курсининг асосий вазифалари яхши билиши ва ўзининг фаолияти жараёнида, уни босқичма - босқич амалга ошириб бориши лозим.

Педагогика ва педагогика тизимидаги дастурлар илгор тажрибаларни ҳисобга олган ҳолда тузилгандир. У ўз ичига қуйидаги бўлимларни олади.

1. Педагогиканинг асосий масалалари
2. Болаларни ривожланиши, таълим-тарбияси болаларга бериладиган билими ва қуникмаларни мазмун ва моҳияти.
3. Мактабгача таълим муассасалари, уларни ташкил этиш ва раҳбарлик қилиш

Педагогика курсининг дастури умумий педагогиканинг энг муҳим масалаларини ҳам ўз ичига олади, бу эса педагогикани энг муҳим вазифаларини чуқур ва тўғри тушиниш имконини беради. Укувчиларнинг билим доирасини кенгайтириш мақсадида педагогика, махсус педагогика, дарсларига педагогика тарихи курсида ҳам айрим машғулотлар киритилган. Масалан: дарсларнинг «Педагогиканинг асосий масалалари» бўлимига Фаробий, Ибн Сино, Фуркат, Муқимий ўз педагогикасининг тарбия масаласига ўз қарашларини киритган.

Мактабгача тарбия педагогикаси дастрининг укувчиларга еш авлодни тарбиялашда педагогик тарбиянинг ўрни, бoғча билан мактаб фаолияти ўртасидаги бирлик, шу билан бирга тарбия билан бола таракқиёти ўртасидаги ўзаро бoғлиқликни ўқитувчилар томонидан тула тушуниб олишликни назарда тутати.

Психология курси ҳам мактабгача тарбия педагогикаси сиингари педагогика ва касб ҳунар коллежида асосий ўқинлардан бирини эгаллайди ва укувчиларни психика ва унинг болаларда ривожланиш қонуниятлари ҳақидаги билимлар билан қуроллантиради.

Психология дастури умумий ва болалар психологияси масалаларини ўз ичига олади. Лекин ясли ва бoғча ёшли болалари психологияси масалалари дастури етакчи рол ўйнайди, дастур ўз ичига қуйидагиларни олган: психологиянинг курсининг предмети вазифалари психик жараёнлари ва уларни болаларда ривожланиш фаолияти психологияси шахс психик

тавсифи, ясли ва богча ёшли болаларда психик жараёнларнинг хусусияти ва бошқалар. Дастурдаги энг катта булим «Психик жараёнлар ва уларнинг болаларда ривожланиши» бўлиб унда сезгилар, идрок, диққат, хотира, хаёл, нутк, мутафаккур, ирода, хисёт хақидаги дастлабки умумий тушунча берилади. Сунг уни турли ёшдаги болаларда ривожланиш хусусиятлари баён килинади.

Психология дастури укувчиларга психика юксак даражада ривожланаган материалларнинг махсуликанинг, у атрофидаги объектив боғлиқни узида акс эттиришнинг умумий асосда тушиниб олиш имконини беради.

Талабалар дастурни урганар экар, унинг тузилишигагина эътибор бериб қолмасдан балки гоёвий илмийлиги урганилади. Масалаларни кетма-кетлига ва изчиллигига ҳам диққат қилишлари керак. Бундан ташқари дастурни таҳлил қилиш даврида талабалар эътиборини курсини урганиш оsonдан қийинга, оддийдан мураккабга қараб боришга барча мавзулар мазмунини уртасида узвий боғланиш мавжудлиги ва 1 ва 2 ҳам қаратиш лозим. Айниқса дастурда болалар уйинини, меҳнату ўқишга катта берилишига сабаб уларнинг психикасининг ривожланишини ҳутти шу фаолият туридагина қуриш мумкинлигини талабалар тушуниб етсин. Психология дастури маърузадан ташқари амалий ва лаборатория машғулотларини ўтказишни ҳам назарда тутати. Масалан «Диққат таффақкур» мавзулари ўтилгач укувчилар боғчада болалар турли фаолият жараёнидаги даққати ва таффаққурини қузатадилар. Сезгилар хотира, Идрок мавзудан сунг эса лаборатория машғулотлари ўтказилади.

3. Педагогика-психологиядан дарслиқлар ва укув қулланмалар.

Талабалар педагогика коллежлари фаолиятида қулланилаётган педагогика-психология ва хусусий методика фанлари дарслиқларини ҳамда шу соҳадаги энг янги укув қулланмаларни яхши билишлари лозим.

Бу фақат педагогика ва қасб-хунар коллежларида ўтказилаётган давлат амалиётини юқори савияда ўтишнинг гоёвий бўлиб қолмасдан, балки қелғусида ўқувчилик ҳамда тарбиячилик фаолияти учун ҳам зарурдир.

Дарслиқ укув жараёнининг асоси.

Дарслиқ укувчининг ўйдаги муаллими ҳар бир фан мазмуни, мақсади вазифаси дарслиқда ёритишлади. Дарслиқ яъни фан объекти борлиқ уртасидаги муҳим қонунларини боғланишларини акс эттиради. Дарслиқдаги билимлар тизими узаро ички, мантикий боғланишларга эга бўлиб улар дидактика талабига мувофиқ равишда баён қилинган.

Ҳозирги замон дарслиқларига қандай давлат талаблари қўйилган?

Дарслиқ қўйидаги талабларга амал қилган ҳолда яратилиди:

1. Дарслиқда акс этган илмий булими гуруҳ укувчиларининг ёш хусусиятига мос қилиш керак.
2. Дарслиқда баён қилинган, илмий билимларнинг назарий асоси, гоёлири тузили ва изчил бўлиши талаб қилиниди. Улар ҳаётдан олинган ишонарли бўлиши лозим. Шу ҳолда укувчиларда илмий дунёқараш энг яхши инсоний фазилатлар таркиб топтирилади.
3. Назарий билимлар ишлаб чиқариш амалиёти билан боғланган бўлиши керак.
4. Дарслиқда мавзу содда равон тилда ёзилиши, ҳамда тегишли қоида ва таърифлар бериши керак.

Дарслиқнинг ичидаги ва муқавасидаги расмлар ҳамда унинг безатилиши укувчининг ёшига мос фаннинг характериға мойин бўлмоғи лозим.

Дарслиқ педагогика ва қасб-хунар коллежлари укувчилар учун асосий қулланмадир. Чунки у ўқитивчилар билимини янада қенгайиши ва тухта бўлишига имқон беради, уларни мустақил билим олишга ўргатади.

Дарслиқ укув дастури асосида тузилади ва уни Республика Халқ Таълими вазирлиғи тадиқлайди.

Педагогика ва касб-хунар коллежларида уқитиладиган махсус фанларнинг деярли барчасидан ҳар томонлама етук уқувчиларнинг уқиб урганишлари учун қулай дарсликлар мавжуддир.

Талабаларни амалий машғулоти дарси пайтида махсус фанлар дарсликлари билан танишар ва таҳлил қилар экан, уқитувчи улар эътиборини фақат дарсликнинг тузилишигагина қараб қолмасдан балки уларнинг илмий материалларини уқитувчилар учун тушунтиришга қаратиш лозим.

Бундан ташқари уқитувчи талабалар диққатини дарслик ҳажмининг уқув режасида ажратилган соатга мослиги, унинг жиҳозланиши. Гигиена ва эстетик талабларга жавоб бериши масалаларига ҳам киритиш керак. Лекин уқитувчи ҳар бир дарсга тайёрланаётган пайтда дарслик материали билан чегараланиб қолмасдан ҳукумат қоролари, тўпламлари, турли хил уқув қўлланмалари, педагогик адабиётлар, тарбиячининг илғорий иш тажрибаси умумлаштирилган тўпламлари, дастурларда ҳам унумли фойдаланиши зарурлигини талабалар тушунсин.

Уқувчи нашр қилинаётган янги педагогик адабиётлар, илмий тадқиқот натижаларини доимо қўзатиб бориш ҳамда дастур материалларини уқувчиларга чуқур ва кенгрок тушунтириши шу билан бирга дарсларда етарли даражада ёритилмаган ёки унга бутунлай қирмай қолган материалларни бериш мақсадида улардан фойдаланилади.

Масалан: «Болалар инжиқлиги ва қайсарлиги мавзуси психология дарслигида йўқ қўшимча адабиётлар эса бу масалага оид қўлаб мисол қизиқарли фактларни топиши мумкин. Шунинг учун курснинг муҳим вазифаларидан бири талабаларни педагогика ва психология фанлари бўйича қўшимча адабиётларни аниқлаш ва уларни ройхатини тузишга ургатишдан иборатдир.

Талабаларни дарс ва уқув қўлланмалари билан таништираётганда улар эътиборини махсус фанларни ўқитиш жараёнида қўлланиладиган қўрғазмали қўролларга ҳам жалб қилиш мумкин чунки фанни уқувчилар томонидан пўхта ўзлаштиришнинг энг муҳим воситаларидан бири қўрғазмалар бўлиб, қўрғазмали қўроллар ва навбатидан 2га: Демонстратив материаллар ва дидактик қўлланмаларга бўлинади;

Демонстратив материалларга турли система, диаграмма, таблицалар, таъбиий нарсалар, ўйинчоқлар ва бошқа нарсалар қиради.

Дидактик материалларга эса уқув тарбия мақсадида махсус тайёрланади. Курс бўйича педагогика ва касб-хунар коллежларида қўзатиш дарслари ўтказилаётган пайтда талабаларни педагогика – психология, нутқ ўстириш методикаси кабинетлариди мавжуд қўрғазмали қўроллар билан таништирилади.

Курсни урганиш жараёнида уқитувчи талабаларнинг ўзида турли қўрғазмали қўрол ва дидактик материалларни тайёрлаш қўликма ва малакаларни тарбиялашга айниқса катта эътибор бериш лозим.

5.Мавзу: Касб-хунар педагогик коллежларида дарс.

Режа:

1. Дарснинг моҳияти ва мазмуни
2. Дарсга қўйилган давлат талаблари
3. Дарснинг турлари

Таянч тушунчалар

Дарс дастурлари, дарснинг тузилиши, дарснинг мақсад, машғулоти.

Ҳозирги кунда касб-хунар коллежларида замонавий дарсни мазмуни ва моҳияти ҳақида қандай фикр қилиш?

Касб-хунар коллежларида уқувчиларга таълим беришнинг шакллари қилма-қилдир. Масалан: назарий билимлар уқувчиларга асосан дарс жараёнида экскурсиялар, қонсултатсиялар жараёнида берилади. Амалий билимлар эса ўқитишнинг бошқа шакллари

талаб этади. Бунда лаборатория, укув устахоналари, ер учаскасида амалга ошириладиган амалий машгулотларга киради. Педагогик амалиёт ҳам укувчиларга илмий билимлар беришнинг энг муҳим шаклларида биридир.

Укувчиларга таълим бериш шакллари канчалик хилма-хил бўлмасин булар ичида етакчи ролни дарс уйнайди. Дарс деб укувчиларнинг катъий гуруҳи билан укувчи раҳбарлигида утказиладиган машгулот турига айтилади. Дарскаъий жадвал ва давлат дастури асосида утилади. Дарс укувчиларга чуқур билим беришнигина назарда тутиб қолмай, балки уларда илмий дунёқараш, этикодни шакллантиришни меҳнат қуникма ва малакалар беришни ҳам назарда тутди.

Таълимнинг дарс шакли фан асосларини мунтазам, чуқур, пухта узлаштиришга ёрдам беради. Укувчи дарсда укувчиларнинг хилма-хил ишларини ишларини ташкил қилиш орқали янги билимлар беради, улар билимни канчалик узлаштираётганини назорат қилиб боради ва бу билан укувчиларнинг билимини пухта эгаллашларига эришади.

Дарсга қуйилган дидкатик талаблар ҳақида фикрингиз қандай?

Дидактик вазифага қура дарс турлари:

1. Укувчилар томонидан янги билимларни узлаштириш дарси
2. Қуникма ва малакаларни шакллантириш дарси .
3. Билимни умумлаштириш ва тартибга солиш дарси.
4. Билим малака ва қуникмаларни такрорлаш ва мустаҳкамлаш дарси
5. Назорат ва текширув дарси.
6. Аралаш дарси.

II. Билим фаолиятининг босқичларига қура дарсларнинг тури.

1. Қириш дарси.
2. Материалларбилан дастлабки танишув дарси
3. Тушунчаларни таркиб топтириш қонунларини белгилаш дарси
4. Олинган билимларни амалиётда қуллаш дарси
5. Қуникма ва малакаларни шакллантириш дарси
6. Такрорлаш дарси
7. Назорат дарси
8. Аралаш дарси

III. Укутиш методларига қура дарснинг турлари

1. Сухбат дарси
2. Маъруза дарси
3. Қино дарси
4. Лаборатория дарси
5. Аралаш методли дарслар

IV. Укувчининг билиш фаолияти хусусиятига қура дарсларнинг турлари.

1. Мавзуни ва уни урганиш методикасини услубий таҳлил қилиш дарси.
2. Семинар дарси
3. Билимларни умумлаштириш ва тартибга солиш дарси
4. Материаллари предметлар аро умумлаштириш дарси
5. Практирум дарси

Қасб-хунар коллежларида педагогика психология ва хусусий методикаларини укутишда қулланиладиган дарсларнинг узи ҳам хилма-хилдир.

Булардан энг муҳимлари қуйидагилар.

1. Қириш дарси
2. Янги билимлар бериш дарси

3. Билимларни мустахкамлаш дарси
4. Билимларни текшириш ва ҳисобга олиш дарслари
5. Кайтириш якунлаш дарси.
6. Семинар машғулотлар дарси.
7. Амалий машғулотлар дарси.
8. Мактаб типдаги ёки аралаш дарси.

Касб-хунар коллежи амалиётида юқоридагилардан ташқари нини дарс, муоммоли дарс, дарс викторина, дарс қвен каби шакллари ҳам қулланилади. Уқитувчи истиклол режасини тузар экан, уқув материалнинг мазмуни ва вазифаларига қараб юқоридаги дарс типларидан у ёки мунисини танлайди. Хар-бир дарсга таёрғалик қураётганида эса уқитувчи уқув жараёнига қуйиладиган гоёвий-педагогик, физиологик-гигеник, психологик ва методик талабларга сузсиз риоя қилади.

Таълим жараёнига қуйиладиган гоёвий, сиёсий, педагогик талаблар аввало билимларнинг илмий билишини ва уқувчилардан маънавий ява ахлокий ҳислатлар ва мустахкам эътиқодни шаллантиришни назарда тутлади. Бунинг маъноси шуки хар бир дарс тарбияловчи характерга эга булиши лозим. Уқитувчи дарс мазмунидан фойдаланиб уқувчиларда ватанпарвар ва миллий истиклол қоясини шакллантириш ва уларга ахлоқ нормаларини сингдириб бориши лозим.

Зомонавий дарсларга қандай ДТС талаблари қуйилган?

Дарсга қуйиладиган физиологик-гигеник талабларуқувчиларнинг жисмоний ва психологик хусусиятларига ҳос гигиеник шароит яратишни назарда тутлади. Масалан: буйи, қуриш ва эшитиш қобилиятларига қараб уларни партага тугри жойлаштириш, қонани етарли даражада ёритиш ва шамоллатиб туриш, қерақли жихозларни тугри танлаш ва жойлаштириш, қурғазмали қуролларнинг очик рангда ёзилганлиги ва уқувчиларга қуринарли булиши шулар жумласидандир.

Дарсга қуйиладиган психологик талабларга эса уқувчи томонидан дарснинг мақсади ва унинг амалий аҳамиятини тушуниб етиш дарсни уқувчиларнинг ёши индивидуал хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ташқил етиш, хар бир дарс давомида тегишли тушунча ҳукм ва ҳулосалар ҳосил қилишга эришиш қабилар қиради.

Методик талабларга эса дарсни тугри ташқил етиш ҳилма-ҳил уқутиш методларидан унумли фойдаланиш, дарснинг хар бир етапини бир-бирига узвий боглай олиш, уқувчилар диққатини материалга жалб қила билиш ва тула тушуниб олишларига эринмаслик қабилар қиради. Хар бир дарс аниқ мақсад ва тузилишга эга булиши лозим. Дарснинг мақсади уқувчига қандай ва қанча билим бериш шу билимлар асосида уларда нимани тарбиялаш қерак деган саволга жавоб беради. Дарснинг аниқ мақсадига эга билиш учун тугри режалаштиришга олиб қелади. Режа асосида утилган дарс билимлар системасининг қетма-қетлигига ва улар уртасида узвий богланишни ҳосил булишга имқон беради. Сизнингча дарс самарадорлигини ошириш учун нима ишлар қилиш қерак?

Дарс тузилиши деганда унинг босқичларини ва хар бир босқичнинг тугри бажарилишини тушунализ. Дарснинг тузилиши уқувчиларнинг иш қболиятига фаол таъсир қилади. Шундай экан, уни педагогик жихатдан тугри ташқил қилишни уйлаш лозим. Дарснинг хар бир босқичи учун ажратилган вақт тугри ва оқилона фойдаланиш Дарс самарадорлигини оширишга ёрдам беради. Дарс жараёнида машғулот турини алмаштириб туриш эса уқувчилар диққатининг барқарор булишини таъминлайди.

Дарснинг услибий режаси

Сана _____ Босқич _____ Булим _____ Гуруҳ _____ Дарс _____

1. Дарс мавзуси

2. Дарс мақсади _____

Таълимий _____

Тарбиявий _____

Ривожлантирувчи _____

Мотиваўион (кизиктирувчи) _____

3. Дидактив асос.

А) фанлар аро боғланиш _____

Б) фан ичида боғланиш _____

4. Дарснинг жихозланиши _____

5. Укитувчи учун адабиётлар _____

6. Укувчи учун адабиётлар _____

7. Дарснинг тури _____

8. Дарс усули _____

9. Укитиш жойи _____

10. Дарснинг сўнарийси

1. Кириш – 5 минут

2. Ташкилий қисм – 3 минут

3. Мавзу мақсад ва режа билан таништириш

II. Утилган мавзунини синондан утиши – 20 минут

(савол-жавоб, «Брейн-ринг», тест, ёзма иш, лаборатория иш)

III. Янги мавзу устида ишлаш – 25 минут

(«Ақлий ҳуқум усули», «Кичик гуруҳлар билан ишлаш», «иш уйини» утказиш.

IV. Мустаҳкамлаш – 25 минут

(Тур усули қасвард ечиш, тест ечиш)

V. Якуний қисм – 5 минут

1. Уйга вазифа

2. Баҳоларни элон қилиш

Кириш дарслари.

Укувчиларни янги курс ёки унинг бирор булагини урганишга тайёрлаш, курсдаги укувчиларда кизиқиш уйғотиш мақсадида утказилади. Дарснинг бу турида уқитувчи укувчиларнинг ушбу фан бўйича қандай тушунча ва тасаввурга эга эканлигини аниқлайди, уларни укув материали ёки курснинг умумий мазмуни ва укувчиларнинг бўлажак иш фаолиятлари учун қанчалик зарур эканлиги билан таништиради. Бундай дарсларни фронтал суҳбат, ҳикоя ва тушунтириш, укув курғазма материаллини намойиш қилиш методларидан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

Кириш дарслари-тузилишининг сузлаш қуйидагича бўлади:

1. Ташкилий қисм
2. Укувчилик дарс мақсадим билан таништириш
3. Янги материални баён қилиш
4. Уй вазифаларини тушунтириш

Зомонавий дарсларни олиб бориш тартиби ва қисмлари ҳақида мулоҳазангиз билдиринг?

Янги билимларни бериш дарсининг мақсади укувчиларни янги мавзу мазмуни билан таништириш, мавзу юзасидан уларга чуқур билим беришдан иборадир. Дарснинг бу ҳили касб-хунар коллежида энг қўқ қўқланилади ва уқувчидан қатта тайёргарлик қамма юқсак махоратни талаб қилиди. Янги билим бериш дарси асосан маъруза методи билан олиб қорилади. Бундан ташқари материал мазмунига қараб суҳбат, ҳикоя, укув қиносини томоша қилиш методлардан фойдаланиш лозим . Янги билимлар бериш дарсининг ташкилий тузилиши.

1. Ташкилий қисм
2. Укувчиларни дарснинг мақсади билан таништириш
3. Янги материалларни баён қилиш
4. Уй вазифасини тушунтириш
5. Дарсни мустақамлаш

Билимларни мустақамлаш дарслари бир неча дарс давомида укувчилар томонидан узлаштирилган билимларни системага солиш ва уларни мустақамлаш назарда қўқлади. Бундан ташқари укувчиларни олган билимларини амалиётда қўқлай олишга ургатишни қам мақсад қилиб қўқди. Укувчиларни қасбий тайёргарлик бўйича қўқикма ва малақаларни эгаллашда бу типдаги дарснинг қўқли қаттадир.

Дарснинг ташкилий тузилиши.

1. Ташкилий қисм
2. Дарс мақсадини баён қилиш
3. Уқган материалларни текшириш
4. Мустақил ишнинг қажариш йўқларини тушинтириш
5. Топширикни қажариш
6. Дафтари йиғиб олиш ва дарслаб текшириш.
7. Уй вазифасини тушинтириш

Билимларни текшириш ва ҳисобга олиш.

Дарсларидан мақсад укувчилар томонидан узлаштирилган билимларнинг қўқхта ва қўқурлигини, шу билан бирга сифатини текширишдир. Бундай дарслар укувчиларнинг ёзма ва назарий ишларини қажариши иждодийиншо ёзиш, қарточқалар билан ишлаш, турли амалий машқўқлотларни қажариш қабн шалларда олиб қорилади.

Дарснинг ташкилий тузилиши ва уни бўқимлари нималардан иборат?

Дарснинг ташкилий тузилиши.

1. Ташкилий қисм

2. Дарс мақсадини тушунтириш
3. Назорат шаклини бажариш
4. уйга вазифа бериш.

Кайтариш якунлаш дарсларининг мақсади.

Курс мавзулари боблари билимлари юзасидан берилган билимларни тартибга солишдан иборатдир. Кайтариш якунлаш дарслари катта мавзу ёки боб утиб бўлингач ташкил қилинади. Бу типдаги дарслардан асосан умумий сураш методидан фойдаланилади. Фаоллаштириш мақсадида синф укувчиларини гуруҳларга бўлиш дарсга мусобақа элиментларини киритиш хаам мумкин. Дарс охирида айрим укувчилар ёки мусобақада ғалиб чиққан гуруҳни рағбатлантириш мақсадга мувофиқдир.

Дарнинг тахминий тузиш.

1 Ташкилий қисм.

2 Дарс мақсади билан таништириш.

3 Билимларни текшириш.

4 Укувчилар билимини баҳолаш

5 Уйга вазифа бериш

Семинар машғулотларидан мақсад укувчи эгаллаган назарий билимларини янада чуқурлаштириш ва мустахкамлаш уларда мустақил билим ошириш, мушоҳада қила билиш қуникмаларни тарбиядир. Семинар машғулотига тайёрланиш мақсадида укувчилар биринчи манбалар, қулланма журнал, масалаларини мустақил урганадилар, уларни қоспеклаштирадилар, асосий мазмунни гапириб бериш.

Семинар машғулотларининг режаси фойдаланилган адабиётлар руyxати билан укувчиларни 2-3 ҳафта илгари таништирилади. Семинарнинг қандай шаклда утқизиш укувчиларга олдиндан тушунтирилади. Укувчилар семинар машғулотларига у ёки бу адабиётни уқиш ва қоспеклаштириш, назарий қоидаларига ҳаётдан мисоллар топиш, доклад езиш, доклад учун режа тузиш, тақриз езиш қабил шакилларда тайергарлик қурадилар.

Машғулот олдиндан берилган саволлар асосида эркин суҳбатлашиш шаклида утқизиш мумкин.

Машғулотларнинг тахминий тузилиш

1. Ташкилий қисм
2. Укувчиларнинг машғулот мақсади билан таништириш.
3. Укувчиларнинг семинар саволи бўйича чиқишлари.
4. Укувчилар жавобларини мустахкам қилиш учун уқитувчининг ҳулосалари.
5. Машғулотни якунлаш, укувчи жавоби ёки докладларини баҳолаш
6. Уйга вазифа бериш

Амалий машғулот дарсларининг мақсади.

Укувчиларнинг назарий билимларини амалда синашларига имқон бериш, уларда қул ҳаракати, педагогик қуникма ва малақаларни шакиллантиришдан иборатдир.

Укувчиларни қасбга тайерлашда амалий машғулотларнинг роли бениҳоят қаттадир. Шу сабабли амалий машғулотларнинг мазмунли утқизиш методикасини алоҳида эътибор билан урганиб чиқишни тавсия қилиш билан бирга унинг таълим тарбиявий аҳамиятини тушунтириш ақлий ва жисмоний меҳнат малақаларини шакиллантиришдаги мустахкамликка, меҳнатсеварликка ургатишдаги ролини қурсатишни унутмаслик лозим.

Амалий машғулотнинг қаттагина қисмини педагогик ҳужжатларини расмийлаштириш ва таҳлил қилиш дедактик қулланмалар, уйинқоклар, қарточқалар ва бошқа қурғазмали материаллар тайерлашни ташкил этади.

Дарснинг тахлилий тузилиши

1. Ташкилий қисм
2. Машғулот мақсади қабил укувчиларни таништириш

3. Машгулотнинг бориши ва иш методикасини тушунтириш
4. Уқувчиларнинг топширикни мустакил бажаришлари
5. Иш бажарилишини дастлабки текшириш
6. Ишга якун ясаш
7. Уйга вазифа

Мактаб типидан ёки аралаш дарснинг мақсади

Илгари утилган материалларни текшириш ва мустахкамлаш асосида янги мавзу мазмунини уқувчиларга тушунтириш. Бу типдаги дарсларнинг тез-тез утказилишидан мақсад машгулот жараёнида турли вазифаларни ҳам қилиш имкониятининг кенглигидир. Уқитувчининг вазифаси ҳар бир машгулот самарадорлигини ошириш, иш шакли ва методиксини турли-туман қилиб ташкил этишдан иборат.

Дарснинг тахминий тузилиши

1. Ташкилий қисм
2. Дарс мақсадини баён қилиш
3. Уқувчилар билимини текшириш
4. Янги материални баён қилиш
5. Дарсни мустахкамлаш ва якунлаш
6. Уйга вазифа бериш

Уқитувчининг дарсга тайёрланиши

Уқитувчининг машгулотларга тайёрланиш курси бўйича истиклол ишлаб чиқариш режасини тузишга қиришдан бошланади. Режа бир семестрга мулжалланган бўлиб курс юзасидан қилинадиган ишлар тизимини ўзида акс эттиради. Уқитувчи намунавий дастурни аттпрофлича урганиб чиқади. Ишлаб чиқариш режасини тузишга қиришаётганда уқитувчи фанлар-арова фан ичдаги алоқаларни шу масала бўйича энг янги татқиқот материалларини илгор тажрибалар ва курснинг тарбиявий вазифаларини ҳисобга олади. У ҳар бир дарс учун уқув материалининг ҳажмини белгилайди, уни урганиш методикасини ижодий ишлаб чиқади, дарсда қандай қурғазмалар қўлланар, техника воситалари лаборатория асбобларидан фойдаланиш мумкинлигини ҳисобга олади, дарс да ва ўйда мустакил бажариш лозим бўлган ишларнинг характери ва ҳажмини аниқлайди.

Истикбол режаси турли дарс типларининг алмашилиб қилишини ҳам назарда тутаяди, бу эса уқувчиларнинг фан бўйича чуқур билим олишларини таъминлайди. Ишлаб қарариш режасини тузаётган пайтда касб-хунар коллежидан ташқарида утқазиладиган дарслар алоҳида қўрсатилиши лозим. Чунки бундай дарслар қўшимча вақт талаб қилиши сабабли дарс жадвалидан жой жой ажратиш билан боғлиқдир.

Юқоридагилардан ташқари, уқитувчи ҳам бир дарсга ҳам алоҳида тайёргарлик қўради. Чунки ҳар бир дарснинг мувофақиятли чиқиши ва уқув материални уқувчилар онгига чуқур сингдириш. Уқувчининг шу дарсга ўз вақтида ва пухта тайёргарлик қўришга боғлиқдир. Уқитувчининг дарсга тайёрланиши биринчидан курс юзасидан илгари қилган ишларни чуқур таҳлил қилишни, уларнинг қандай натижа берганлигини ҳисобга олишликни, иккинчидан мавзу юзасидан материал танлаш ва назарий билимларни баён қилишни, учунчидан машгулот методикасини ишлаб чиқишни ўз ичига олади. Уқитувчи дарс материалларини яхши билиши лозим. Бу аввало дарсликни ўқиб чиқиш сўнг илмий адабиётлар мўтўз педагогларнинг асарлари, газета ва журнал мақолалари ва ҳоқозоларини қўиб чиқиш лозим. Сўнг урганиб қилган материаллар ичидан уқувчиларга баён қилиш учун энг муҳим масала ва фактларни олиши лозим. Дарсни яхши ва қизиқарли қилиш учун уқитувчи ишонарли ва таъсирчан мисолларни ҳам танлашни билиш керак.

Дарс материалининг умумий ҳажми ақинлангач уқитувчи дарснинг тезкор ҳолидаги режасини ёки қенгайтирилган қониспегини тузаяди. Унинг асосий мазмунини уқувчиларга баён қилиши лозим бўлган янги материал мазмунини ташкил қилади. Режа қонспекда дарснинг мақсади. Уйга бериладиган вазифа дарсда бажарилиши лозим бўлган мустакил ишлар яқин қўнларда бўладиган амалий иш ёки семенар машгулоти учун топширик қабиларнинг аниқ қўрсатилган бўлиши муҳимдир. Шўни алоҳида тақидлаш керакки ҳамма уқитувчи мажбўр

булган конспек шакли йук булиши хам мумкин эмас. Бу хар бир уkitувчи иш тартибини иш шароитини дарс характерига караб белгалайди.

Дарсга тайёрланиш бу ижодий жараён шунинг учун у уkitувчидан катта меҳнат, чидам ва такидни талаб этади. Чунки булажак дарснинг мувофикатли укувчилар билимининг чукур ва мустахкам булиши укувчининг унга канчалик пухта атрофлича тайёргалик куришга боғлиқдир.

ТОПШИРИК.

1. Касб хунар коллежида 2-3 соат дарсни кузатиш. Дарснинг хар бир этапи ва билимларини текширишни янги материални баён килиш уни мустахкамлаш, уйга вазифа бериш проёфларида уkitувчининг укувчилар билан ишлаш усулларини батафсил ёзиш. Дарс этапларини давомийлигини аниқланг

2. Уkitувчининг гуруҳ журналини юритиш тартиби билан танишинг.

3. мактабгача тарбия педагогикаси буйича ишлаб чикариш режаси билан танишинг ва унинг тузилиш шакли ва мазмунини ургатинг.

6. Мавзу. Махсус фанлар буйича уkitишнинг ташкил килиш ва утказиш усули.

Режа:

1. Педагогика ва касб хунар коллежларида махсус фанларни уkitишнинг узига хос хусусиятлари.

2. Педагогик коллежларда махсус фанларнинг уkitишнинг конуниятлари.

3. Педагогика коллежларида махсус фанларнинг уkitишнинг махсус усул ва услублари.

ТАЯНЧ ТУШУНЧАЛАР.

Уkitиш усули, кургазмали метод.

Педагогика ва касб хунар коллежларида махсус фанларни уkitишдаги бугунги кун муаммоларини аниқланг?

Хусусий методика касбий фанлари мустакил фаолият 1. Уkitиш усуллари ва уларни куйиладиган талаблар.

Ушбу мавзу педагогика фанларини уkitиш услубияти курсида марказий уринларда туради. Чунки педагогика ва касб хунар коллежларида укувчиларга чукур билим бериш ва уларни тарбиячилик касбига пухта тайёлаш куп жихатдан машгулотларни, услибий жихатдан мақсадга мувофикдир.

Мазкур фанларни уkitиш усуллари урганиш талабалардан умумий педагогика курсларида олган билимларини кайта эсга туширишни назарий ва услубий адабиётлар билан чукур танишликни шу билан бирга, педагогика ва касб хунар коллежларида уkitувчилар дарсларини диққат билан кузатиш ва тахлил килишни талаб этади. Махсус фанлар уkitишда усул танлашда ва уларни классифекатўия килиш дидаетика приснсефларидан келиб чикади. Булар куйидагилар:

-таълимни тарбияловчи характери ва лимийлик пренсепи, билимларини онгли ва мустакил узлаштириш пренсипи, материални мунтазам ва кетма-кетлиги асосида урганиш пренсепини мослик, билимларини хаётга ва амалиёт билан боғлаш кабилар.

Лекин дидектив пренсипларини классифекатўия килишда педагоглар уртасида мунозара кетаётганини, а ёри муомалалар дедактив пренсипи 5 та деб талкин килинса бошқалри 7 ёки 8 та деб тушунтиришга уринадилар. Булажак уkitувчилар дедактив пренсиплар мохияти умумий ва болалар психологияси, хусусий услубият фанларини уkitиш вазифаларига мос равишда чукур тушуниб ва узлаштириб олишлари зарур. Бундан ташқари дедактив пренсеплар педагогик жараённинг конуниятларини белгилаши, янги шунинг учун улардан бирортасини хам камситишни мумкин эмаслигини талабалар онгига етказиши мумкин.

Укитигш усули - бу укувчиларга чукур ва мустахкам билимлар бериши уларда илмий дунё карашини шакллантириши куникма ва малакалар хосил килиши шу билан бирга уларнинг билим ва ижодий қобилиятларини устиришни таъминлаш ва ижодий қобилиятларини устиришни таъминлаш, укувчининг дарс жараёнида укувчилар билан ишлаш йулидир.

Замонавий дарсни ташкил этишда қандай усуллардан фойдаланиш мумкин?

2. Укитиш усулларининг тавсифи.

Педагогика ва касб-хунар коллежларида мутахассислар фанларини укитиш жараёнида кулланиладиган усуллар хилма хилдир. Уларнинг энг муҳимлари қуйидагилардан иборат.

1) укитишнинг огзаки методлари.

Бунга укувчининг маърузаси, хикояси ва сухбат усуллари киради. Бу усуллар асосан янги материални баён қилиш жараёнида кулланилади. Бу усулларни куллашдан мақсад укувчилар тасаввурининг аниқ ватафаккурининг чукур, эса олиб қилишнинг мустахкам бўлишини таъминлашдир. Бунга эришиш учун эса укувчи укувчилардагимаважуд ҳаётӣ тажриба, билимларига суянади. қурғазмалӣ қуролларва укитишнинг ташки воситаларидан фойдаланади.

Маъруза педагогика ва касб-хунар коллежларида махсус фанларни укитиш жараёнида энг қуп кулланиладиган методлардан бири бўлиб, бу метод билан қупроқ назарӣ масалалар ёритилади. Маъруза усули укувчидан жуда катта тайёрғарлик ва маъсулиятни талаб этади. Чунки у тайёр маълумотларни берувчи ёки муаммо маърузаси усулида бўлиши мумкин. Энг муҳим укувчи маърузасининг тузилиши жихатидан аниқ ва мантикий тугалланган бўлишига эришилиши лозим.

Маъруза аниқ тузилишга эга бўлиши унинг режали бўлимига бир масала билан иккинчисининг узвий боғланиш га таъминлашга имкон берса, мантикий тугалланган бўлиши эса ҳар бир масаланинг чуқур очилиши ва умумий ҳулоса чиқаришга олиб келади.

Маърузанинг мувафаккиятли чиқишида қурсатмамиз муҳим рол уйнашга талабалар эҳборини жалб қилиш лозим чунки маъруза турли қурсатмалӣ қуроллар, техника воситалари ёрдамида олиб борилсагина укувчилар учун кизикарли ва тушунарли бўлади. Шунинг учун маърузага тайёрланаётган пайтда зарур қурсатмалӣ қуролларни олдиндан тайёрлаши ва уларни намоиш қилиш усуллари ҳақида ҳам уйлаб қуриши керак.

Маъруза мазмунини укувчилар томонидан самарали идрок қилишини укувчининг маъруза уқиш техникасига маъруза тезлиги, нутқнинг равонлиги ва ифодалилиги, суз бойлигининг кенглигига ҳам боғлиқ. Шунинг учун укувчи оввало адовий тилда сузлашга одатланиши, уз нутқи устида тинмай ишлаб бориш зарурлигига талабалар эҳборини жалб қилиш мумкин.

Маъруза давомида укувчи нутқи қандай талаблар қуйилади?

Маъруза усули одатда укитиш жараёнида соф ҳолда ишлатилмайди, балки укитишнинг бошқа усуллари хикоя, сухбат, намоиш қилиш билан қушиб олиб борилгандагина самарали натижа беради. Дарс жараёнида укитишнинг хилма-хил усулларидан фойдаланиш эса укувчиларда идрок қилиш ва фикр қуриш фаоллашиши, тасаввурларнинг кенгайишига олиб келади.

Хикоя усули ҳам укувчи томонидан янги матириалларни баён қилиш жараёнида кулланилади. Хикоя таъсирининг аниқлиги, жонлилиги, эмоџионаллиги, образлиги ва факитларнинг қуплиги билан маърузадан фарқ келади. Хикоя методи балалар, адабиёти, табиатшунослик, мактабгача тарбия педагогикаси қурсларида қупроқ ишлатилади. Хикоянинг мофаккиятли чиқиши укувчининг мавзуга доир факултетларининг матириалларини тугри танлай билиши, матириалларни содда, изчил қилиб укувчиларга осон тушунадиган шаклда баён қилишга боғлиқ.

Сухбат усули ёрдамида укувчиларни ҳақиқатни излаб топишга ва мустиқил равишда тегишли ҳулосалар чиқариб олишга ургатилади. Сухбат методикада такқослашга катта эҳбор берилади. Сухбатнинг муофаккиятли чиқиши асосий ва қушимча саволларни қушилиши, укувчилар учун тушунарли ва уларни фаол фикр қуришга олиб келадиган

булишига, шу билан бирга уқитувчинингуқувчилар жавобини уз вақтида умумлаштириши, унга тегишли қушимчалар киритаолиш масаласига ҳам боғлиқдир. Уқитувчи суҳбатга тайёрланар экан аввало саволлар тузиши, дарснинг бориши ва уқувчилар жавобларини олдиндан фикран тасаввур қилиб қуриши керак. Суҳбат режаси дарсгача яхши уйлаб қуйиладиган саволлар тайёрланган булиши лозим.

Б) Уқитиш ишининг қурғазмали усуллари.

Уқитиш жараёнида қурғазмалилик усулини афзалик томонини изохланг?

Педагогика ва касб-хунар коллежидаги таълимнинг ҳар тамонлама мукаммал булишини уқитишнинг қурғазмали усулларисиз тасаввур қилиш мумкин эмас. Чунки бу усуллар урганилаётган назарий қоидалар моҳиятини тушунишига, болалар билан олиб бориладиган таълим тарбиявий ишлар мазмуни ва услубиятини осонкор билиб олишга ёрдам беради. Уқитишнинг қурғазмали усулларига аввало қузатиш ва тажрибаларга қиради.

Ҳар бир мустақил ёки маъруза ҳикоя, суҳбат методлари билан ишлатилиши мумкин. Қузатиш усули қупрок психологияхусусий услубият фанларини урганиш ҳамда уқувчиларни боғчадаги педагогик амалиётга тайёрлаш жараёнида қуллаш мумкин. Қузатиш мақсади ва вазифасига қура қиска муддатли ва узок муддатли булиши мумкин.

Шуни таъкидлаш лозимки, қузатиш объектиҳаддан ташқари кенг тарқок бўлмаслиги лозим. Қузатиш натижалари дастлабуқитувчи раҳбарлигида дарлар таҳлил қилинади, кейинчалик эса уқувчиларнинг узлари мустақил бажаришлари мумкин.

Уқувчилар назарий масалалар илмий қонуниятларини тушунтиришда тажрибадан ҳам фойдаланилади. Тажрибани утқазидан олдинуқувчилар олдига бирор гипотезда қуяди. Гипотезани ҳал қилиш мақсадида тажриба усули ишлаб чиқилади, унга керакли материаллар танланади. Тажриба ҳам уз навбатида намойиш қилувчи лабаратория ва таъбий тажрибага бўлинади. Намойиш қилиш ёки уқув тажрибаси қупрок психология дарларида қулланилади. Унинг мақсади, психик ҳодисаларни тадбих қилиш эмас балки чиққан назарий қоидаларни амалда синаб қурушда.

Лабаратория тажрибаси муҳсус ташкил қилинган шароитда утади. Унинг вазифаси турли ҳодисалар, воқеалар, фактлар уртасидаги сабабий боғланишларни аниқлашдан иборат: Масалан: скалогиядан лабаратория тажрибаси утқазидан орқали идрок қилиш ички ва ташқи тасирлага боғлиқлигини, фикр қуриши тезлиги ҳар қимда ҳар хил булишни қурсатиш мумкин.

Қурғазмали метод уз ичига кинофильм қурсатувларини намойиш қилиш, магнитофон ёзувларини тинглаш қабиларни ҳам алади. Чунки бу дарсларни уқув жараёнига қитиш қатта аҳамиятга эга. Масалан: Дарс жараёнида уқувчиларга илмий оммабоп ва уқув киноларини қурсатиш ҳам мумкин. Кинофильм уқувчилар эсида узок вақт сақланишига ёрдам беради. Ҳозирги пайт дарс жараёнида Республика телевиденияси қурсатувларидан ҳам кенг фойдаланилмоқда.

Уқувчилар дунё қарашини шакилантиришда қандай мустақил ишларни ташкил қилиш мумкин?

В). Уқувчиларнинг мустақил ишларини ташкил қилиш усули.

Уқувчи дарс жараёнида бошқа усул билан бир қаторда, уқувчи мустақил ишини ташкил қилишдан ҳам кенг фойдаланади, чунки уқувчи уларнинг мустақил билим олиш турли масалаларни узлар ҳам қилаолишги ургатиш даврнинг энг муҳим талабларидан. Уқувчи дарсда ва уйда мустақил ишлашлари мумкин. Бу уларнинг ақлий фаолиятини фаоллаштириши билан бирга турли масалаларни ечишнинг йули ва воситаларини мустақил излай олиш ва ҳал қилишга ҳам ургатади.

Уқитувчининг мустақил иши 2 турли: - билимларини муштаҳкамловчи ва ижодий булиши мумкин. Билимларни муштаҳкамловчи мустақил иш шаклларида қасрлик ёки бошқа умумий адабиётни яқин аниқ мақсад асосида қуқиш режа тузиш, қонеспек ёзиш айрим

назарий коидаларни тасдикловчи масалаларни ёзиб олиш аннатаўия, такриз ёзиш кабилар киради.

Укувчилар мустакил иш ижодий турига илмий доклад, реферат ёзиш, педагогик журналларида босилган маколага такриз, аннатаўия тузиш тахлили килиш кабилар киради. Укитувчилар мустакил ишни ташкил килишда улар ватининг бандлигини албатта ҳисобга олиши зарур. Узок вақтга вазифалар одатта укув йилининг башидаёқ укувчиларга бериш куйилади. Укувчиларнинг мустакил ишлари катий назорат килинади ва баҳоланади.

2. Машқлар усули.

Укувчиларни болалар билан ишлаш учун зарур булган куникма ва малакалар билан куроллантиришда бу усулнинг ахамияти каттадир. Ушбу усулнинг энг муҳим хусусияти маълум бир иш ҳаракатларни куп марата такрорлашдир. Куникма ва малакаларни ҳосил килишни машқ килиш амалий ва лобаратория машғулотларда ҳамда мактабгача тарбия муассасаларида олиб борилади. Машқдан мақсад укувчиларни педагогика ва психалогия ҳукукий услубият дарсларидан олган билимларини мустаҳкамлаш, тарбиячи фаолиятига оид куникма ва малакалар ҳосил килишдан иборат. Укув предметининг мазмуни ва характериға караб машқлар ҳам турли хил: Машқ турларини санаб беринг?

Ёзма ва огзаки булиши мумкин. Педагогика ва психалогия фанларида ёзма машқнинг реферат ва курс иши ёзиш дарсликларнинг айрим уринларини кучириб олиш, тарқиз ёзиш каби турлари мавжуд.

Огзаки машқ эса уктувчининг кундалик дарсларини сураш, шеър ёдлаш амалиётға бағишланган конфераўияда нутук сузлаш мурузаларда катнашиш маъруза укиш кабилар киради. Огзаки машқ укитувчининг нутқининг устиришға ёрдам бериши билан бирға, тугри сузлаш жумлани чиройли ва таъсирли килиб тузиш, ифодали гапиришға ҳам ургатади. Машқ холатиға укув материалнинг мазмуниға ҳос булиши лозим.

Д). Муомали усули.

Таълим жараёнида муомали усулини куланилиши хакида сизни фикрингиз?

Укитишнинг ҳозирги даражаси таълим жараёнида факт юкоридаги усуллардагина фойдаланиб колмай балки булимларни муомали баён килиш усулларидан ҳам фойдаланишни талаб этмокда. Бу усулнинг мохияти шуки, укитувчи укувчилар олдиға бирор назарий ёки амалий маълумотни хал этишни куяди. Бу муомали укувчи укитувчи ёрдамида ёки узлари мустакил татқик этадилар. Бу усул материални чуқур ва онгли тушунишға хизмат килади, уларда мантикий тафаккурни ривожлантиради. Муомали укитишда суз нутқи мантикий фикр юритиш, мантики укиб чиқиш кичик тажриба утказиш кабилардан кенг фойдаланилади. Бу усулнинг узига ҳос томони шундаки укувчи тайёр илмий хулосаларни идрок килиб тушуниб ва эсда олибгина колмасдан, балки укитувчининг исботлаш усули, бир-бирини тулдирадиган фикрларни кузатиб бориш хулосаларнинг ишончилигини назорат килиб туришларига ҳам олиб келади. Бу усул техника воситаларидан кенг фойдаланиш имконини беради.

Е) Дарс учун услуб танлаш ва унинг ахамияти.

Таълим инсон фаолиятининг ута мураккаб туриға киради. Шунинг учун ҳам амалға ошириш турли хил усулларни талаб этади. Усул танлаш эса куп ва хилма-хил шарт-шароитларға богликдир. Усул танлаш энг аввало укитишнинг мақсад ва вазифалари билан белгиланади. Чунки бу уквчиларнинг билимларини онгли ва пухта узлаштиришға ижодий фаоллик ва мустакилликни ривожлантиришға хизмат килади. Укитиш усулларини танлаш аввало хар бир фаннинг хусусияти ва мазмуни балан богликдир. Усул танлаш дарсининг аниқ мақсади ва мазмуниға ҳам боглик булади. Укитиш усулларини танлашда физиология ва психология тавсия килган фаолият

турини амлаштириб туришни ҳам эсдан чиқармаслик керак. Усул танлашда уқув жараёнининг канчалик жихозланганлиги ҳам муҳим аҳамиятга эга. Педагогика ва касб-хунар коллежларида техника воситалари: Масалан компьютерлар билан жихозланган хоналарнинг булиши бу воситалардан уқитиш жараёнида кенг фойдаланиши имконини беради. У уз навбатида намоиш қилиш усуллари қўллашни тақоза этади.

7. Мавзу : Касб-хунар ва педагогик коллежларида уқитишнинг ташкилий шакллари.

Режа:

1. Педагогик касб-хунар коллежларида уқитишнинг мазмуни.
2. Педагогик касб-хунар коллежларида уқитишнинг ананавий шакллари.
3. Педагогик коллежларда уқитишнинг ноанавий шакллари.

Таянч тушунчалари.

Касб-хунар коллежларида уқитишнинг қандай шакллари мавжуд?

Уқитиш шакллари, ананавий шакли, ноанавий шакли, мусобақа танлов шакли, мужасамлашган дарс ва ҳамкорлик дарслари.

Касб хунар ва педагогик коллежларида уқитишнинг шакллари нисбатда хилма-хилдир.

Уқитишнинг ананавий шаклларида энг муҳимлари ва амалиётда қўлланиладиганлари сифатида қуйидагиларни қўрасатиш мумкин:

1. Маъруза (уқув маърузаси) - уқувчига мақсумал даражада янги билим, илмий ахборотлар бериш уқув материалларини чуқур ўзлаштиришга имконини беради.

2. Семинарлар – дастурларнинг асосий бўлимларини ургангач ўтқизилади. Семинарларда суҳбат ва уқувчиларни мунозаралари бирлаштирилади. Семинар режаси ва адабиётлар рўйхати олдин тузилади ва уқувчиларга ҳавола қилинади.

3. Лаборатория ва амалий машғулоти психология ва педагогика фанларининг айрим мавзулари бўйича уқувчи билимини янада мустаҳкамлаш ва чуқурлаштириш айрим назарий фанларни амалда исботлаш мақсадида ўтқизилади.

4. Уқув экскурсия тарбия шароитларида қўлатишлар ўтқизишга, турли ҳодисалар ва жараёнларни ургангач имкон беради.

5. Қўшимча машғулотлар уқувчиларнинг таълимларидаги камчиликларини тулдириши, ўзлаштирилмасликнинг олдини олиш мақсадида ташкил қилинади. Маслаҳатлар қолоқ уқувчи билан ишлаш, уқувчиларнинг айрим уқувчилар билан яқка тартибда ишлаши шулар жумласидандир. Шу ўринда касб-хунар ва педагогика коллежларида уқитишнинг ташкил қилишнинг асосий тури бўлган маъруза машғулотининг методик ишланмасини намуна тарикасида қўрасатиб ўтамиз.

Маъруза машғулотларининг методик ишламаси.

1. Маъруза мавзуси.

-курс дастурида мақсум маруза мавзусининг тутган ўрни ва аҳамияти.

- мавзу бўйича фойдаланиладиган ва уқувчига тавсия қилинадиган адабиётлар.

-мавзуга оид амалий тажриба материаллари.

Маърузани ташкил этишда қандай долзарб муаммоларга этибор бериш керак?

2. Маърузанинг ташкил қилиш омиллари.

- техник воситалар ва уқувчиларнинг маърузага тайёргарлик дарслари.

-вазифаларни бажариш учун уқувчиларга зарур воситалар.

-вазифаларни бажаришда уқувчи томонидан уқувчиларда шакллантирадиган муносабатлар, ҳис-туйғулар, нуқтаи-назарлар.

3. Маърузанинг мазмуни.

- маърузанинг режаси ва матни
- методлар ва воситалар

4. Маъруза жараёнида уқитувчи киёфаси.

- уқитувчи ва кувчи ҳамкорлиги шакллари
- фикрнинг тил орқали ифодаланиши
- уқувчининг аудитория билан новертал, хисни ифодали мулоқат шакллари кабилар.

Касб-хунар ва педагогик коллежларида дарсларнинг қуйидаги ноанъанвий турлари ҳам амалиётда жараёнида қуланилмоқда.

1. Мусобақа танлов дарслар
2. Мужассамлашган дарслар
3. Ҳамкорлик дарслар
4. Баҳолаш ва қиёслаш дарслар
5. Уйин дарслар
6. Аклий ҳужум дарслар
7. Ухлатиш машқлари дарслар
8. Аутсион дарслар
9. Синов дарслар
10. Бинор дарслар
11. Ижодий ҳисобот дарслар
12. Матбуот анжумани дарслар
13. суд дарслар
14. Диолог дарслар

8. Мавзу: Касб-хунар ва педагогик коллежлари уқувчилар билими, қуникма ва малкаларини назорат қилиш.

Режа:

1. Ёшларни манавий интеллектуал рағбатлантиришнинг мақсади ва вазифалари.
2. Маънавий интеллектуал сифатларни аниқлашнинг замонавий усуллари.
3. Касб-хунар коллежларида ва олий уқув юр்தларида рағбатлантиришнинг узиға ҳос ҳусусиятлари.

Таянч тушунчалар.

Бугунги Касб-хунар коллежларида уқувчилар билимини назорат қилиш турларини аниқланг?

Баҳолиш лозим, баҳо сифати, рейтинг жорий назорат, оралик назорат, якуний назорат.

Касб-хунар ва педагогик коллежларда уқитувчини билими, қуникма ва рейтинг тузимида назорат қилинади. Касб-хунар ва педагогик коллежлари уқувчиларни билим савияси, қуникма ва малкаларини назорат қилишнинг рейтинг тизими Ўзбекистон Республикасининг «қадрлар тайёрлаш миллий дастури» ҳамда Вазирлар Маҳкамасининг Ўзбекистон Республикасида урта махсус касб-хунар таълимини ташкил этиш чора тадбирлари тугрисида 1998 йил 13 майдаги 204 сонли қарорига мувофиқ ташкил этилади. Ушбу рейтинг тизими «Урта махсус касб-хунар таълими Давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тугрисидаги «Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 16 сентябрдаги 400-сонли қарори билан тасдиқланган».

Урта махсус касб-хунар таълими давлат таълим стандартлари»нинг таркибий қисми бўлиб барча академик леуийлар ва касб-хунар коллежларида жорий этилади ва маъкур Низом асосида амалга оширилади.

Рейтинг тизимидаги назорат турига сизни фикрингиз?

1. Рейтинг тизимининг мақсад ва вазифалари қуйидагилардан иборат:

1. Академик леўейлар ва касб-хунар коллежлари уқувчиларида Давлат таълими стандартларига мувофиқ тегишли билим, қуникма ва малакаларнинг шаклланиш даражасини назорат қилиш.

2. Уқувчи билим қуникма ва малакаларитни баҳолашнинг асосий тамоиллари: стандартга асосланганлик, аниқлик, хохишлилик, ишончлилик ва қулай шаклда баҳолашни таъминлаш.

_____уқувчи билими, ва малакалари даражасини таккослаш ва таълим жараёнида узор мусобақа мухитини яратиш.

_____уқувчиларни фан бўйича комплекс ҳамда узликсиз тайёргарлигини таъминлаш.

_____уқувчи фаолиятидаги масулиятни ошириш ва унинг педагогик меҳнат самарасини ҳолисона баҳолаш.

_____уқувчиларнинг ҳар бир фан ва амалиёт турлари бўйича узлаштириш даражаларини аниқлаш.

Савиясини шалланиш суъратини мунтазам равишда таҳлил қилиш.

Рейтинг тизимини асосий томонлари ва назорат турлари.

Уқитиш савиясини ва узлаштириш даражасини давлат таълим стандартига мувофиқлигини таъминлаш учун қуйидаги назорат тадбирларини утказиш назарда тутилади.

_____ жорий назорат (ж.н)

_____ оралик назорат (о.н)

_____ якуний назорат (я.н)

Рейтинг тизимини жорий қилишда қуйидаги асосий тамоилларининг бажарилиши зарур :

_____ Ҳар бир предмет бўйича вариантлар асосида бошлангич назорат утказилади.

_____ уқув дастуқининг мантқиқий тугалланган бўлими бўйича уқувчи албатта баҳолашни шарт ва натижа утиш бали (55балл)паст бўлганда шу бўлим қайта назоратдан утказилади.

_____ якуний назорат вариантлари асосида рейтинг мониторинг ва таҳлил гуруҳ қузатуви остида утказилади.

Семестр мобайнида уқув юқламаси 24 соатдан кам бўлган фанларнинг оралик назорат утказиш шарт эмас.

2. Уқувчилар билим савиясини баҳолаш ва якуний рейтинг қурсатқичларини аниқлаш.

Рейтинг тизимини уқувчининг ҳар бир фан бўйича узлаштириш даражасини баллар орқали ифодалаб беради. Ҳар бир назорат тури қандай шаклдан утказишидан қатъий назар 100 баллик тизимида бутун сонлар ёрдамида баҳоланади.

Давлат имтиҳонлари ихтисослик малакаларини ҳамда қурс лойиҳаларини ҳам 100 баллик тизимда баҳоланади.

3. Уқувчиларнинг билим, қуникма ва малакаларини баҳолаш мезонлари.

Рейтинг тизими уқувчилар билимини баҳолашнинг қуйидаги мезонларини ҳисобга олишни талаб қилади.

«85-100»балл қуйидаги ҳолларда қуйилади :

а) уқувчи дарсни бутунлай узлаштириб олганини намоён қилса.

б) урганган дарсдаги асосий мазмунини ажрата билса ва саволга жавоб беришга қийналмаса.

в) эгалган билимларини амалиётда эркин қуллаш олса.

г) урганган дарсни қайта айтиб беришда ҳатоларга йул қуймаса ва ёзма ишларни беҳато, бетарбия ва дадил ёзса.

«70-84»балл қуйилади, агарда:

а) уқувчи бутун утилган дарсларни билса

б) уқувчининг саволларига қийналмасдан жавоб берса

в) эгалган билимларини амалиётда қуллаш олса

г) ёзма ишларни қиддий ҳатоларга йул қуйса

д) оғзаки жавобларда қиддий ҳатоларга йул қуймаса

«55-65»балл қуйилади, агарда

- а) укувчи дарсни узлаштириб олган булсада
- б) уни айтиб беришда кийналса
- в) ёзма ишларда куйилган хатоларга йул куйса
- в) уқитувчининг саволларига жавоб беришда кийналса

«39-54» балл куйилади, агарда :

- а) укувчи утилган дарс хакида бази тасаввурларга эга балса аммо дарснинг катта кисмини узлаштирмаган булса
- б) ёзма ишда купол хатога кул урса
- в) дарсни жуда буш ва коникарсиз узлаштирган булса

9. МАВЗУ: Касб хунар ва педагогик коллежларда гурух мураббийси.

Режа:

1. Гурух мураббийси – тарбиячи
2. Гурух мураббийсининг иш мазмуни
3. Гурух мураббийси шахсига куйиладиган давлат талаблари.

Таянч тушунчалар.

Гурух мураббийси, гурух режаси, ижодий кобият, маънавий маърифий иш шакллари.

Зомонавий гурух мураббийсини вазибалари нималардан иборат ва кандай шахслар бу вазибага тайинланади?

Педагогика ва касб хунар коллежларининг хар бир укучини укитибгина колмасдан уларга тарбия хам беради. Уларнинг илмий дунёкараши ва маънавий кифасини шаллантиради. Гурухда тарбиявий ишларни йулга куйувчи укувчида тарбиячи ва мураббийликни яратувчи гурух мураббийси. Одатта гурух мураббийлигига билим юрти кенгаши тамонидан тажрибали ва обр8ули укитувчилар тайинланади. Унга укувчилар хаётини йулга куйиш, гурухдаги укув-тарбия ишларига жавобгарлик юкланади. У тарбиячи сифатида укувчиларни хар тамонлама камол топишга уларни меҳнатсеварлик, ватанпарварлик руҳида тарбиялар, хамхурлик килиди. Бундан ташкари укувчилар билимини ошириш ва гурухда тартиб интизомни мустахкамлаш уларда педагогика касбига муҳаббат уйғотиш каби ишларни хам амалга оширади.

Гурух рахбари бир йил укув йили ёки сместирга мужжалланган тарбиявий иш режасини тузади ва режа гурух укувчиларининг умумий йигилишда муҳокама килади, йил давомида амалга ошириладиган ишлар келишиб олинади.

Гурух мураббийси уз укувчилари билан деярли хар куни учрашади ва тарбиявий иш олиб боради. Бу тарбиявий иш дарс пайтида хам танаффус пайтида хам, дарсдан ташкари хам амалга оширилиши мумкин.

1. Гурух мураббийсининг ҳуқуқи бурчи ва вазибалари.

Гурух мураббийси синфда, мактабдан ташкари тарбиявий ишларни олиб боради. Гурух мураббийсини вазибаси ва фаолиятини мазмуни укувчиларга ахлокий тарбия беришнинг умумий вазибаларида келиб чиқкан ҳолда гурухдаги шароит билан боғлиқ булади. Гурух мураббийси кандай шароитда ишлагасин, у қайси гурухга раҳбарлик қилмасин, асосий эътиборини укувчилар шахсини хар томонлама камол топтиришига қаратган булиши керак. Гурух мураббийсининг иш жараёни миллий тарбиянинг мақсад ва вазибасидан келиб чиқадиган узаро бир-бири билан бошғлиқ булган тарбиявий тадбирлар йигиндисидан иборат.

Гурух мураббийсининг иш мазмуни уз ичига қуйидагиларни олади.

1. укувчиларни урганиш.
2. гурух укувчилар жамоасини ташкил этиш ва тарбиялаш.
3. укувчилар билим сифатинихамда уларни тартиб интизомини мустахкамлаш.
4. Дарсдан ташкари тарбиявий ишни ташкил этиш ва уларни утқизиш.
5. Гурух жамоасига ёрдам бериш.

6. Укувчиларнинг от-оналари билан иш олиб бориш.
7. Укувчиларнинг турмуш шароитини урганиш.
8. Укувчиларда педагогик касбига мухаббат уйғотиш.

2. Укувчига тарбия бериш усуллари қуйидагилардан иборат.

1. Укувчиларни ҳаёт ва иш фаолиятларини ташкил этиш.
2. Укувчиларни уюштириш.
3. Ибратли мисоллар ёрдамида тарбиялаш.
4. Рағбатлантириш ва жазолар.
5. Укувчиларда бевосита таъсир курсатиш.

3. Гуруҳ мураббийси шахсига қуйиладиган талаблар.

1. Гуруҳ раҳбарининг юксак гоёвийлиги ва онглилиги .
2. Гуруҳ мураббийсини юксак маънавий қамолати
3. Педагогик маҳорати
4. Кенг қулламдаги маданий ва педагогик дунёқараши
5. Педагогик одоб
6. Ташкилотчилик малакасининг мавжудлиги
7. Укувчиларни севиш ва ҳурмат қилиш
8. Тарбиявий ишларга ижобий ёндашиши
9. Гуруҳ раҳбарининг малакасини ошириш мураккаб ҳамда қўй қиррали тарбиявий иш гуруҳ мураббийсидан ўз малакасини ошириш борасида доимо ва мунтазам иш олиб бориш талаб этади.

Гуруҳ мураббийси ишни режалаштириш ва ҳисобга олиш.

1. Гуруҳ тарбиявий ишларни режалаштириш ва ҳисобга олиш.

1. Гуруҳ тарбиявий иш режаси ва унга қўйиладиган талаблар.

Гуруҳ мураббийси ва гуруҳ укувчиси билан орасидаги муносабат қандай шакл ва фаолият ўз аксини топади?

Гуруҳ мураббийси режа тузар экан ҳар бир укувчини қамол топтиришини назарда тутди. Режа гуруҳ мураббийсига тарбия бериш фаолиятини тўғри ташкил этиш учун қатъий имкониятлар очиб беради. Тарбиявий иш режа олдиндан гуруҳ фаолитлари билан муҳокама қилиб, сместр бошланишидан бир ҳафта олдин қўйилган маъмуриятига тасдиқ учун тегирланади. Қўйилган маъмурият гуруҳ мураббийсининг тарбиявий иш режаларини тасдиқлашни укув тарбия ишлари бўйича уринбосарига топширган.

Гуруҳ мураббийси режаси гуруҳда олиб бориладиган тарбиявий ишлар самарадорлигини оширишга ёрдам бериш амалий ҳужжат бўлиб у қуйидаги педагогик талабларга жавоб бериши лозим.

1. Режанинг қўйилган мақсадига йўналтирилиши.
2. Гуруҳда олиб бориладиган тарбиявий ишлар мазмунини шакллари ҳамда усуллари хилма-хиллиги.
3. Укувчи тарбиясида систематик ва изчилликни таъминлаш.
4. Режанинг қўйилган бўлими.
5. Режалаштиришда қилиниб иш қилиниши.

2. Гуруҳ мураббийсининг тарбиявийли режаси қандай бўлиши керак.

Режа системаси шароитга қараб ўзгариб бориладиган бўлмоғи зарур. Бу сиз тарбиявий ишларни режалаштириш ва ташкил этиш муайян таълим ва тарбия вий вазифаларини ҳар қилдан қамраб олиш қийин бўлади. Режага қатъий ҳаётни қилари сўрган семестр давомида мувоффақиятли қиларилиши мумкин бўлган тадбирлар қиларилиши керак.

Режалаштириш тажрибасини ўрганиш ва умумлаштириш асосида гуруҳ раҳбари режанинг тахминий схемасини тавсия қилиш мумкин.

1. Гурух хакида кискача характеристика бериш.

2. Тарбиявий вазифалар.

Гурух мураббийси иш фаолиятига унинг утказган суҳбатлари, учрашувлари сонига қараб баҳо бермаслик керак.

Гурух мураббийси тарбиявий вазифасини натижаларини ҳисобга олишда ва унга баҳо беришда укучиларда муайян куникмани назарда тутиш керак. Укучиларни шундай муайян вазиятга қуйиш керакки, бу вазият ундан бирон бир ҳулқ-атвор ахлокий ҳислатни номоён қилишини талаб қилсин.

Гурух раҳбарининг тарбиявий иш режаси.

Педагогика коллежлари гурух раҳбарининг тарбиявий иш режаларида қуйидагилар уз аксини топиши лозим.

1. Гурух пед.психологик тавсифнома
2. Ташкилий педагогик вазифалар
3. Укитувчи ва укучилар билан ишлашнинг вазифалари мазмуни.
4. Ота-оналар ва жамоатчилар билан ишлаш.
5. Дарсдан ташқари ишларни ташкил қилиш.
6. Дарсдан ташқари умумий табиавий қоидалари.

А) машғулотларнинг шакли ва йўлланмасини танлашдаги эркинлик ижтимоий фаоллик, ташаббус ва ҳамкорликка топиши, укучиларнинг ёши ва сузига ҳос ҳусусиятларини ҳисобга олиш.

Гурух мураббийси дарсдан ташқари қандай тадбирларни амалга оширади?

Дарсдан ташқари тарбиявий ишларнинг тарбиявий шакллари. Тугараклар, маъруза, мавзули кечалар ва эрталиклар, мунозаралар, танлов ва куриклар, олимпиадалар ва фестиваллар, курғазмалар, экскурсиялар.

Тарбиявий тадбирларни қўзатиш ва таҳлил қилиш.

Қўзатиш қуйидаги тартибда амалга ошади.

- _____ Тадбирларнинг санаси.
- _____ Гурух иштирокчилари сони.
- _____ Тадбирнинг мавзуси.
- _____ Тадбирнинг шакли.
- _____ Тадбирнинг бориши.

Укучиларнинг фаолияти, фикр мулоҳазалари.

10-мавзу: касб-ҳунар педагогика коллежларида педагог кадрларни тайёрлаш масалалари.

Режа.

1. Ўзбекистон Республикаси «Таълим тугрисида ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастурига» мувофиқ малакали кадр тайёрлашнинг долзарблиги.

2. Педагогик коллежларнинг ривожлантириш босқичи.

3. Мутахассисга қўйилган давлат талаблари.

Таянч тушинчалари.

Миллий модел, мутахассислар маҳорати, мутахассисга қўйилган давлат талаблари.

Педагогик коллежларга малакали мутахассис тайёрлашдаги тарихий босқичлар ҳақида фикрингиз?

Мустақиллигимизнинг дастлабки қўнларидан бошлаб болалар ҳақида она ва боланинг соғлигини сақлаш тугрисида ғамхўрлик қилиш давлатимизнинг биринчи ғалдаги вазифаларидан бири бўлиб қолди. Болалар муассасаларини ташкил қилиш, мактабгача табиё билан шўгулланувчи кадрлар тайёрлаш, шу соҳада илмий ишлар олиб бориш учун катта маблағ ажратилди. Қўлаб болалар боғчалари очилиб болалар беқўл овқатланадиган, ҳар томонлама таълим-тарбия оладиган бўлиб қолди.

Мактабгача тарбия педагогик ходимларни тайёрлаш узига хос тарихи мавжуд. Републикада педагогик кадрлар 1918-1919 йилларда очила бошлаган. Бу курслар дастлаб 1 ойлик, сунгра 3 ойлик ва бир йиллик килиб ташкил этилган. Болалар богчалари ва майдончалари тармокида тез суратлар билан ушиб боради.

1928 йилда Тошкентда 1-чи мактабгача тарбия педагогика билим юрти очилди. Републикадаги 2-чи мактабгача тарбия педагогика билим юрти 1933 йил Маргилонда очилди. 1935 йил Самаркандада, 1936 йилда Бухорада, 1937 йилда Урганч шаҳарларида ҳам яна шундай билим юртлари иш бошлади.

Хозирги кунда Републикада 17 мактабгача тарбия педагогика коллежлари мавжуд бўлиб 12 мингга яқин ёшлар таълим олмақдалар.

Республикада мактабгача тарбиянинг жуда тез суратлар билан ривожланиш олий маълумотли мутахассис кадрлар етиштиришни такоза қилар эди. Натижада 1-чи 5 йиллар даврида Фаргона Педагогика институти қошидаги мактабгача тарбия бўйича тайёрлайдиган махсус бўлим очилди. Бўлимни 1935 йили 21 киши, 1936 йили 16 киши томонлади.

Лекин мактабгача тарбия бўйича юқори малакали мутахассисларни етишмаслиги туфайли 1937 йилда бўлим ёпилади. 1951 йилда Тошкент педагогика институтида педагогика – психология факултети иш бошлади.

1973 йилда эса Кукон Педагогика Институти қошида мактабгача тарбия факултети ташкил топди. Бу факултет хозиргача 6 мингга яқин олий мутахассислар тайёрлаб берди.

Худду шундай факултет 1976 йил Самарканд Педагогика Институти, 1925 йили Термиз, 1986 йили Наманган, 1987 йили Қарши Педагогика Институтиларида ҳам очилди.

Бугунги мутахассис шахси қандай хусусиятга эга бўлиши керак?

Тарбиячи шахсини шакллантиришда асосий уринни гоёвий – сиёсий тарбия маълумки ижтимоий Фойдали меҳнат билан боғлаш эгаллайди. Чунки хозирги давр тарбиячиси ҳукуматимизнинг кундаги сиёсатини чуқур ағлайдиган, илмий дунё қараш ва маънавий этикодга эга бўлган меҳнатни айниқса бурч деб биладиган бўлиши лозим. Ватанга халққа садокат урғини билиш ва тажрибасини ёш авлодга беришга интилиш хозирги давр тарбиячисининг сифатларидан биридир.

Булажак тарбиячи хозирги замон ижтимоий мактабгача тарбия амалиётини яхши билиши болаларни севиши ва уларни ҳар томонлама тарбиялаш учун зарур буладиган педагогик қулланма ва малакаларга ҳам эга бўлишлари лозим. Бу сиз у давр замон талаблари даражасидаги педагог бўлиш малакали педагогик кадрларни тайёрлаш янада қучайтиришни такоза қилади. Натижада Халқ таълим бўлимлари қошида ташкил қилинган 3 ойлик ва 1 йиллик курслар талабга жавоб бермай қолди.

Ана шу энг муҳим ҳислатларни уқувчига сингдириш эса мактабгача тарбия педагогик коллежларнинг асосий вазифасидир.

1. Педагогика фанинг уқитишда қўлланганига оғзаки услўбларни аниқланг

- а) намоиш қилиш, суҳбат қилиш
- б) индуктив, дидактив
- в) ўйин, амалий, машқ қилиш
- г) ҳикоя, маъруза, суҳбат
- д) муомала, қўзатиш методи

2. Метод ва усул ҳақида ўз фикрларини билдирган қомусий олимларимизни аниқланг

- а) А. Авлоний, Фаробий
- б) Ибн Сино, А.Хоразмий, Фаробий
- в) М.Кашгарий, Фитрат, Қулпон
- г) А. Беруний, Хоразмий, Юғнакий
- д) Қайковус, Фитрат, А.Авлоний

3. Қўзғамали услўб турлари тўғри қўрсатилган қаторни аниқланг

- а) Суҳбат, намоиш, машқ қилиш
- б) эвристик, муоммала, қўзғамали
- в) ўйин, машқ қилиш, маъруза қилиш
- г) индуктив, дидактив
- д) қўзатиш, намоиш қилиш

4. Дарсга тўғри таъриф берилган қаторни аниқланг

- а) уқитиш жараёнида билим олиш
- б) машғулоти тури
- в) онгли илмий фаолият
- г) маънавий тарбия жараёни
- д) аниқ мақсад асосида бир хил ешдаги ўқувчилар билан ўқитувчи раҳбарлигидаги машғулотлар тури

5. «Педагогика фанини ўқитиш» методларини махсус гуруҳларга ажратишда ўз ҳиссасини қўшган олимларни аниқланг

- а) Ражабов, Махмудов
- б) Очилов, Абдуллаева
- в) Скаткин, М.А. Павлов
- г) Сеченов, Павлов
- д) Махмудов, Бабанский, Скаткин И.А

6. Ўқитиш жараёнида метод ва усуллардан фойдаланишда қандай мақсадлар амалга оширилади

- а) таълимий ва тарбиявий
- б) ахлокий, жисмоний
- в) маънавий ва ташкилий
- г) илмий тадқиқот
- д) Таълимий тарбиявий, илмий мақсад

7. Дарс тушунчаларини аниқланг

- а) янги билим ериш
- б) укув материалларини мустахкамлаш
- в) такрорлаш умумлаштириш
- г) назорат қилиш ва баҳолаш
- д) юкборидагиларнинг барчаси

8. Касб -хунар колледжларида талабалар билимини баҳолаш қандай тизимда утказилади

- а) тест тизимида
- б) баҳо усулида
- в) езма равишда
- г) рейтинг тизимида
- д) оғзаки тарзда

9. Гурух мураббийсини вазифасини аниқланг

- а) илмий ишларни олиб боради
- б) тарбиявий ишларни олиб боради
- в) таълимий ишларни олиб боради
- г) маънавий-маърифий ишларни олиб боради
- д) юкоридаги ишларнинг барчаси

10. Гурух мураббийси қим томонидан тайинланади

- а) Халқ таълими бўлими (РайОНО)
- б) Колледж директори
- в) Илмий бўлим мудири
- г) Вилоят ХТБ
- д) Илмий кенгаш тавсияси билан

11. Синфдан -дарсдан ташқари олиб бориладиган тарбиявий тадбирлар қим томонидан бошқарилади

- а) гурух мураббийси
- б) услубчилар
- в) илмий бўлим мудири
- г) уқитувчи –тарбиячилар
- д) маънавий ишлар мудири

12. Дарснинг тузилишини аниқланг?

- А) маъруза, амалий, лабаратория.
- Б) суров, тест, анкета.
- В) дарсни ташкил қилиш, яқунлаш.
- Г) машқ қилдириш, янги билимларни бериш
- Д) мустахкамлаш, уй вазифасини бериш, яқуний қисм

13. Синф дарс системасини биринчи бўлиб тавсиф этган олимни аниқланг?

- А) А.Махмудов

- Б) Бабаниский
- В) Я.А.Колиниский
- Г) М.И.Скатник
- Д) А.Авлоний

14. Касб-хунар коллежлар тугрисидаги Низом қачон қабул қилинган ?

- А) 1995 йил 10 майда
- Б) 1997 йил 29 августда
- В) 1998 йил 13 майда
- Г) 1999 йил 19 сентябрда
- Д) 1998 йил 29 августда

15. Коллежлар тугрисидаги Низом асосида Давлат стандарти қачон қабул қилинган ?

- А) 2000 йил 16 октябр
- Б) 1999 йил 15 май
- В) 1998 йил 14 май
- Г) 1997 йил 29 май
- Д) 2000 йил 1 май

16. Ўзбекистон Республикаси «Қадрлар тайёрлаш миллий дастури» қасон қабул қилинган.

- А) 1999 йил 10 майда
- Б) 1998 йил 13 майда
- В) 1997 йил 19 август
- Г) 1998 йил 13 август
- Д) 1997 йил 29 август

17. Касб хунар коллеждлари тугрисидаги фикр миллий дастурининг қайси бўлимида айтилган.

- А) 1 боб, 4-модда
- Б) 3 боб, 3- модда
- В) 2 боб, 1- модда
- Г) 5 боб, 4- модда
- Д) 4 боб, 3- модда

18. «Таълим тугрисида» ги қонунинг нечанчи боб ва моддасида педагогик фаолият билан шугулланувчилар фақида фикр билдирилган.

- А) 1 боб, 2- модда
- Б) 2 боб, 4-модда
- В) 3 боб, 5- модда
- Г) 4 боб, 3-модда
- Д) 5 боб, 5-модда

19. Касб хунар коллежларида уқтиш муддати неча йил

- а) 1 йил 6 ой
- б) 2 йил 5 ой
- в) 4 йил
- г) 3 йил
- д) 3 йил 8 ой

20. Янги педагогик технологияга тугри тариф берилган каторни аникланг.

- а) дарсни «Интернет» оркали утиш
- б) таълим жараёни
- в) дарсни мунозара шаклида олиб бориш
- г) таълим тарбия янгича ёндашув
- д) ананавий педагогик усул

21. Укув услубий кенгашининг вазифасини аниклаш.

- А) М.Ш.тажрибаларини текширади
- Б) илгор тажрибаларни урганади.
- В) иштажрибаларни умумлаштиради.
- Г) услубий маруза кулланмаларини урганади.
- Д)оридаги иш усулларини барчаси

22. Педагогика фанлар системасини аниклаш.

- А) умумий педагогика, педагогик коррекция
- Б) оила педагогикаси, педагогик таккослаш
- В) мактабгача тарбия педагогикаси
- Г) халк педагогикаси, педагогика тарихи, педагогика укитиш методикаси
- Д) барча жавоблар тугри.

23. Услубий ва дидактикани фаркланг

- а) Дидактика- билим бериш
- б) услубият- билим беориш усуллари
- в) услубият дидактикага боглик тушунча
- г) дидактика услубиятга боглик эмас.
- Д)дидактика- билим бериш, услубият –билим бериш усуллари

24. Дастурнинг асосий кисмини аниклаш

- а) тушинтириш хати
- б) руйхат киришдаги мавзулар мазмуни
- в) амалий ишлар мазмуни
- г) бошка предметлар билан алока
- д) юкоридаги барча билимлар

25. Укув дастурлари ...

- а) Республика таълим марказининг услубий кенгашида тасдикланади.
- б) ХТБ услубий кенгашида тасдикланади.
- в) усулибй кенгаш аъзолари иш жойида тасдикланади.
- г) вилоят таълим марказида тасдикланади.
- д) илмий тадкикот институтларида тасдикланади.

26. Дастур ва дарслик орасидаги богланиш бор еки йуклигини аниклаш

- а) Дастур ва дарслик мутлоко боглик эмас
- б) дарслик асосида дастур тузилади
- в) дастур асосида дарслик асосида езилади

- г) дастур, дарслик бир бирини тулиради.
- д) дасрлик услубий кулланма

27. Таълимнинг муаммоли усули қайси методлар орқали олиб борилади.

- а) эристик, суҳбат, амалий
- б) тушинтириш, маъруза
- в) кургазма, кузатиш
- г) амалий, анкета, тест
- д) суз орқали, амалий, эвристик, кургазмали

Адабиётлар руйхати.

1. Каримов И.А. «Баркамол авлод-Ўзбекистон таракқиётининг пойдевори» тошкент – 1997 йил.
2. Каримов И.А. «Баркамол авлод орзуси» Тошкент «шарк»-1999 йил.
3. Ўзбекистон республикасининг «Таълим тугрисида»ги Қонуни Тошкент 1997йил.
4. Ўзбекистон республикасининг «кадрлар тайёрлаш миллий дастури» Тошкент 1997 йил.
5. Мунавваров А.К. «Педагогика» Ишкент 1996 йил.
6. Мусурмонова О. «укитувчиларнинг маънавий маданиятини шакиллантириш» Тошкент 1993 йил
7. Нишоналиев У. Турсунов И. «педагогика курси» Тошкент 1996 йил.
8. Мовлонова, Тураева. «Педагогика» Тошкент «Укитувчи»-2001 йил.
9. Гайбуллоев Н.Р. «Педагогика» Тошкент-1996 йил.
- 10.Фозилова Ж, Султонов Р, Саидов Х. «Укитувчи маънавиятини шакиллантириш» Тошкент 2000 йил.
- 11.Икромов А, Нишонов А, Шосалимов Ж. Авазов Ш, Абдуллаев Ш. «Қасб-хунар коллежларида махсус фанлар укитувчиларининг қасбий педагогик тайёргарлик даражасини ошириш буйича намунавий укув режалари ва методик тавсиялар туплами» Тошкент 2001 йил.
- 12.Н.Саидахмедов «Педагогик маҳорат ва педагогик технология» Тошкент 2003 йил.